

NR. 19, 1965 . 1. NOV.

Samvirke

K

Postkutteren er kommet til Mykines, Færøernes vestligste ø. Et nyt køleskab fragtes det sidste risikable stykke ind gennem brændingen. Læs inde i bladet om den lille bygds stilling på Færøerne i dag.

DEMOKRATIETS STRAFFESYSTEM AFLØSER ENEVÆLDENS

Første samlede straffelovsreform i Danmark i to hundrede år. Dødsdom eneste mulighed ved overlagt mord. 10 års børn kan idømmes forbedringshus. Gifte folks utroskab en kriminel forbrydelse

1865 For første gang i næsten to hundrede år foretages der nu en gennemgribende revision af den danske straffelovgivning. I de kommende måneder lægger rigsdagen sidste hånd på en dansk straffelov, som skal træde i kraft næste år.

Ikke desto mindre er det demokratiets straffesystem, der afløser enevældens. Udarbejdelsen af en ny straffelov var et af de første større lovreform-arbejder, der blev sat i gang efter gennemførelsen af grundloven i 1849, og mange af de regler, som nu står for fald, stammer fra den danske enevældes allerførste periode, idet de indgår i *Christian Vs Danske Lov* fra 1683.

De har naturligvis været forældet meget længe. På Christian Vs tid var de dominerende strafarter dels bøde og konfiskation (ofte til fordel for kongen eller staten) dels livs- og legemsstraffe – d.v.s. piskning, brændemærkning, lemlæstelse (afhugning af en hånd, afskæring af ører etc.) og henrettelse, undertiden i form af *kvalificeret livsstraf*, d.v.s. døden efter forudgående tortur.

Frihedsstraf spillede en forholdsvis underordnet rolle. At holde en mand inde-spærret i årevis kostede jo penge. At hugge hovedet af ham og konfiskere hans ejendom var derimod ofte en overskudsforretning. Hvor ubehageligt det kan være at tænke på, er det i virkeligheden nok først og frem-

mest økonomiske motiver, der har hindret en omfattende straffelovsreform og en humanisering af vort straffesystem i så mange år.

Dog er der naturligvis lappet på reglerne hist og her, ligesom de mest antikverede og barbariske straffe ikke har været anvendt i praksis i de senere årtier.

I DEN nye straffelov vil kvalificeret livsstraf være fuldstændig forsvundet (derimod bevares den i de danske kolonier i Vestindien, som ikke omfattes af den ordinære straffelov). Et mindretal af rigsdagsmedlemmer går endda ind for helt at afskaffe dødsstraffen, men flertallet anser det ikke for muligt at undvære dette skræmmemiddel.

For drab med overlæg samt for et par af de allervorste statsforbrydelser er døden simpelt hen *den eneste straf*, der vil kunne idømmes efter den nye straffelov (men den dømte kan naturligvis *benådes*, og hvor tit straffen rent faktisk vil blive fuldbyrdet, kan kun fremtiden vise).

Endvidere er dødsstraf en *mulighed* efter 14 andre paragraffer omfattende så forskellige forbrydelser som fadermord, sørveri, ildspåsættelse, fremkaldelse af oversvømmelse og forstyrrelse af jernbanedriften. Den respekt og frygt for togkatastrofer, som omgiver det nye trafikmiddel, er så stærk, at man har ment her at måtte tage de allerstrengeste straffe i brug. Man kan f. eks. blive dømt til døden for at efterligne en togførers fløjten – hvis man derved fremkalder en ulykke, som koster menneskeliv.

Henrettelse skal ske ved halshugning med økse, og den skal altid foregå offentligt. Man lever altså endnu i den forestilling, at et sådant bloddryppende scenarie vil virke styrkende på befolkningens retsfølelse og være *ligesindede til skræk og advarsel*. Som et udtryk for mere humane tendenser bemærkes det dog i udkastet til den nye lov, at dersom flere dømmes til døden, bør den ene ikke overvære de andres henrettelse.

DET primære straffemiddel bliver nu frihedsberøvelse. Den kan fuldbyrdes under seks former:

1. *simpelt fængsel* – hvor fangen har adgang til at købe ekstraforplejning.
2. *fængsel på sædvanlig fangekost* – hvor han må nøjes med den ordinære fængselsmenu.
3. *fængsel på vand og brød* – hvor fangen kun får tørt rugbrød og salt at spise samt postevand at skylle efter med. Denne straf kan kun idømmes for tredive dage, og den afsones af helbredsmæssige grunde i perioder på fem dage ad gangen.
4. *forbedringshus* – som idømmes for mindst otte måneder og højst seks år.
5. *tugthus* – fra to år til livstid – og
6. *statsfængsel* – som kun idømmes for visse statsforbrydelser samt for duel-
lering.

Forskellen på forbedringshus og tugthus er, at den førstnævnte straf udstås i fuldstændig isolation (selv under gudstjenester og gårdture er fangerne afsondret fra hinanden), hvorimod tugthushusfangerne arbejder sammen i små hold. Da man ikke mener, et menneske kan udholde total ensomhed i seks år uden at risikere mentale forstyrrelser, gælder der en „rabat“-skala for forbedringshusstraffene. Det faktiske maksimum for denne strafart bliver derfor 3½ år.

Forudsætningerne for hele dette straffesystem er skabt ved opførelse af to nye fængsler i de år, man har forberedt den nye straffelov: et forbedringshus på *Vridsløselille mark* og et tugthus ved *Horsens*. De har plads til henholdsvis 400 og 500 fanger og er allerede taget i brug. Disse anstalter er beregnet for de groveste forbrydere eller for folk med forudgående straffe.

Hvis man forser sig flere gange, stiger taksten nemlig hurtigt. For simpelt tyveri er minimumsstraffen første gang fængsel på vand og brød i fem dage (betingede straffe kendes ikke), anden gang er minimum tre gange fem dages vand og brød, og tredje gang er forbedringshus eller tugthus uundgåeligt, selv om det er et ganske ubetydeligt tyveri.

Såfremt der er tale om *grove* tyverier, *begynder* skalaen med strafarbejde, og til grove tyverier henregnes f. eks. alle egentlige indbrud og ethvert tyveri af husdyr på marken. Stjæler man således et får, står man til mellem 8 måneder og 8 års forbedringshus eller tugthus, uanset om det er første gang, man har begået noget ulovligt.

Formodentlig er det også bestræbelser for at sikre ejendomsretten, der skinner igennem f. eks. de straffe, som rammer ledere af ulovlige demonstrationer og lignende politiske aktioner. Dersom en forsamling nægter at sprede sig på politiets opfordring (tre gange gentaget i kongens og lovens navn), straffes hovedmændene med ikke under tre måneders simpelt fængsel. Øves der af forsamlingen vold mod personer eller ejendom, er straffen meget hårdere. Man har åbenbart hørt så mange rygter fra udlandet om den nye socialistiske bevægelse og dens samfundsomstyrtende planer, at man vil være forberedt, hvis dette spøgelse skulle vise sig i Danmark og begynde at røkke ved den private ejendomsret.

EN meget betydelig mildnelse vil ske i de strafferegler, som har til hensigt at værne folk mod kønslivets fristelser.

Samvirke

Chefredaktør EGGERT NIELSEN
ansvarshavende
Medarbejdere Bodil M. Bagtrup,
Kaj Christiansen,
Egon Rasch,
Otto Riis, redaktionssek.
Redaktionens Roskildevej 65
adresse Albertslund
Telefon 64 88 11
udenbys: (01) 64 88 66
Udgiver Fællesforeningen for
Danmarks Brugsforeninger
Tryk Egmont H. Petersen
Gutenberghus

Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes

Forbedringshusfange tegnet i 1870'erne. Billedet er anvendt i en skildring af den socialistiske pioner, Pio's ophold i Vridsløselille. Halvmasken skulle beskytte bæreren mod efter løsladelsen at blive genkendt af gamle medfanger.

Efter Christian Vs lov risikerede ægteskabsbrydere (specielt kvindelige) at blive dømt til døden. Det gør man ikke mere, men det vil dog stadig – også under den nye straffelov – være en kriminel forbrydelse, dersom en gift person står i kønsligt forhold til en anden end sin ægtefælle. Dette gælder også, selv om ægtefællernes samliv forlængst er hævet. Den normale straf for utroskab (som i loven stadig kaldes hor) bliver fængsel, men der skal dog kun rejses sag, hvis „den fornærmede ægtefælle“ forlanger det.

Derimod kan myndighederne på eget initiativ gribe ind, hvis der foreligger *forargeligt samliv* – d.v.s. dersom en mand og en kvinde lever sammen uden at være gift. Vedbliver de hermed efter at have fået en advarsel, straffes de med fængsel.

For den sags skyld begrænser straffeloven også det seksuelle samliv indenfor ægteskabet, idet visse former herfor utvivlsomt vil blive betragtet som *omgængelse mod naturen*, der straffes med forbedringshus. (At den slags sager vil være sjældne allerede på grund af bevisvanskeligheder forringer jo ikke lovgivernes gode vilje).

Det er ligeledes en strafbar forbrydelse at *bortføre et ugift fruentimmer under 18 år*, selv om den pågældende ung mør er fuldt indforstået – ja, måske er den, der har fået ideen og skaffet stigen. Hvis ikke hendes forældre kan se det romantiske i affären, straffes bejleren med mindst en måneds simpelt fængsel. Så billigt er det tilmed kun, hvis hans hensigt har været at gifte sig med pigen. Ellers kan straffen gå op til et års forbedringshus.

Strafforfølgning i bortførelsessager fin-

der kun sted på forældres eller værges forlangende, og paragraffen må mere ses som et værn om deres ret til at bestemme pigens skæbne, end som et middel til at beskytte hendes uskyld. Med mindre forældrene kræver tiltale, vil selv forførelse af en 12-årig pige ikke blive straffet.

Et karakteristisk træk ved den nye lov er, at den giver dommerne større valgmuligheder, idet der i de fleste paragraffer er en betydelig spændvidde mellem højeste og laveste straf. Ved en forbrydelse som svangerskabsafbrydelse f. eks. går strafferammen fra otte måneders til otte års strafarbejde – såvel for kvinden selv som for eventuelle hjælpere. Dette betegner iøvrigt en væsentlig mildnelse i synet på disse ofte ulykkeligt stillede kvinder. Efter Danske Lov straffedes de med halshugning, hvorefter hovedet skulle sættes på en stage.

Et problem, som har været stærkt diskuteret blandt lovgiverne, er den *kriminelle lavalder* – altså hvor gammel man skal være, inden man kan tiltales efter straffeloven. Resultatet er blevet, at grænsen sættes ved 10 år. Dog skal børn mellem 10 og 15 år højst kunne idømmes to års forbedringshus, og 15-18-årige unge højst otte års strafarbejde (almindeligt tugthus eller forbedringshus. Specielle ungdomsfængsler eksisterer ikke).

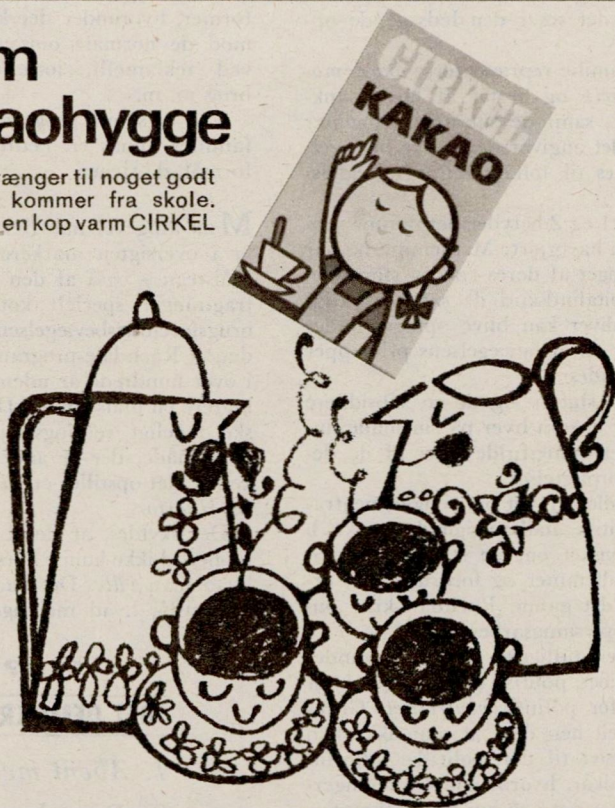
For disse aldersgrupper bevares desuden legemsstraffene, mens de er afskaffet for voksne (bortset fra, at forskellige former for piskning kan anvendes som disciplinarmiddel i fængslerne). Drengene mellem 10 og 15 år samt piger mellem 10 og 12 kan idømmes ris. Denne straf består i ikke under 10 og ikke over 25 slag – dog kan „særdeles vanartede børn“ idømmes to gange 25 slag fordelt over to dage. Unge mænd mellem 15 og 18 kan straffes med *rotting*, d.v.s. slag med et spanskrør. Også her er minimum 10 og maksimum 25 slag.

I modsætning til den nye lovs almindelige tendens betegner reglerne om børnestraffe en skærpende i forhold til Christian Vs Danske Lov, hvor den kriminelle lavalder er 15 år (14 år ved drab). Nedsættelsen til 10 år er dog for visse forbrydelser sket allerede for en del år siden, og bl. a. den berømte jurist, A. S. Ørsted, har været talsmand for endnu hårdere børnestraffe.

UANSET, hvad man mener herom, og om straffelovens øvrige udformning, må man indstille sig på, at disse bestemmelser vil være grundlag for det danske straffesystem i den næste menneskealder eller mere. Udarbejdelsen og gennemførelsen af en ny straffelov er et så kompliceret foretagende, at man næppe går i gang med den næste før ind i det 20. århundrede.

varm kakaohygge

Børnene trænger til noget godt – når de kommer fra skole. Allerhelst en kop varm CIRKEL KAKAO!

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FÅR DEL I DIVIDENDEN

Ikke blot **HVORDAN,** men også **HVORFOR?**

SOM vi har set i to tidligere artikler, findes der en kerne af tydeligt formulerede kendetegn på, hvad en andelsforening er. At fortolkningen af idéindholdet har måttet tilpasse sig skiftende tidsaldres samfundsforhold, ændrer ikke den principielle gyldighed.

Den røde tråd er let at finde og følge. Noget andet er, at de otte punkter trænger til at blive stillet op i en tydeligere markeret rækkefølge, som klart viser deres indbyrdes sammenhæng. Hvis man ser punkterne nøje igennem, vil man opdage, at de afspejler to karakteristiske sider af idégrundlaget. På den ene side den økonomiske virksomhed, på den anden side den demokratiske kontrol.

PUNKTERNE hører sammen i to familier, fordelt med fire på hver familie, nemlig to hovedpunkter og to underordnede punkter, således som det ses i den ledsagende opstilling.

Den ene familie repræsenterer *det demokratiske princip* og består af hovedpunkterne 1 og 2, samt de subsidiære punkter a og b. Samlet angiver de, hvilke betingelser, der stilles til folkestyret i en andelsforening.

Punkterne 1 og 2 betyder det samme som de hele tiden har gjort: Medlemmerne har uanset omfanget af deres køb og størrelsen af deres kapitalindsatser de samme rettigheder, og enhver kan blive optaget under forudsætning af, at bevægelsens principper ikke modarbejdes.

Men hertil slutter sig de to subsidiære punkter a og b, som hver på sin måde understreger betydningsfulde sider af de demokratiske forpligtelser.

Punkt a stiller kravet om religiøs neutralitet og politisk uafhængighed, punkt b fremhæver ønsket om en stærkere aktivisering af medlemmer og forbrugere til erstatning for det gamle Rochdale-krav om fremme af oplysningsarbejdet.

Vi har i en tidligere artikel begrundet hvorfor begrebet: politisk uafhængighed bør foretrækkes for politisk neutralitet. Grunden er simpelt hen den, at man ikke kan stille sig passivt til den politiske udformning af de vilkår, hvoraf andelsforeningernes trivsel og vækst i så høj grad afhænger.

Og andels-oplysningsarbejdet må i højere grad end tidligere lægge an på at aktivisere både medlemmer og forbrugere i bred almindelighed, rive dem ud af tilskuer-

mentaliteten, gøre dem til part i en bred offensiv til gunst for bedre levevilkår.

VENDER vi os nu til den anden familie, viser det sig, at den på tilsvarende vis dækker det økonomiske samarbejdssystem. Hovedpunkterne 3 og 4 fastslår, at fordelene tilfalder medlemmerne i deres egenskab af forbrugere, og i forhold til deres køb, mens man som kapitalindsatser kun får markedsrenten. Hvad der ikke fordeles i dividende, vil alligevel tilhøre medlemmerne i form af en fælles kapital, som udelukkende vil komme forbruger-interesser til gode.

De subsidiære punkter (c og d) i tilknytning til disse to kernepunkter er: Kontant betaling eller sund kredit (hvis betydning vi har forklaret i en tidligere artikel), samt kravet om ærlig handel, der i vore dages fortolkning ikke alene gælder varens kvalitet, men sigter mod at bekæmpe alle de former, hvorunder der kan begås overgreb mod de normale omsætningsvilkår, f. eks. ved reklamefif, lotterier, emballagemisbrug m. m.

Ved at samle programpunkterne i de to familier opnås en bedre oversigt over de formål, de tjener.

MEN alligevel mangler der noget, og det er i oversigten markeret med tre spørgsmålstegn – også af den grund at disse betragtninger specielt koncentrerer sig om brugsforeningsbevægelsen. Betydning er det, at Rochdale-programmet har eksisteret i over hundrede år uden nogensinde at deklarerer en målsætning. Det indeholder ganske tydeligt retningslinjer for den fremgangsmåde, der er andelsbevægelsens særkende, det opstiller et: *Hvordan* – men ikke et: *Hvorfor*.

Det skyldes, at der i andelsbevægelsen pionertid ikke kunne herske nogen tvivl om, hvad man ville. Det var helt unødvendigt at fastslå, hvad meningen var, nemlig at

hæve de fortrykte klasser til økonomisk og social ligeberettigelse med andre samfunds-klasser. Rochdale-programmet var en af de stiger, man klatrede op ad, men efterhånden som toppen er nær og klassemodsætningerne er ophævede, vil nye synspunkter overfor målsætningen trænge sig på. Nu drejer det sig mere om at befæste stillingen end vinde den, og samtidig udvide dens almennyttige rækkevidde.

Befæste den – ja, det er hvad der indenfor brugsforeningsbevægelsen er sket i den sidste halve snes år ved den centralisering og koncentration, som har fundet sted med henblik på større effektivitet og konkurrencedygtighed.

ALLEREDE herved er foregået betydelige forandringer i målsætningen – i hvert fald for brugsforeningernes vedkommende. De enkelte medlemmers interesser i at opnå lokalt begrænsede fordele er trådt mere i baggrunden for den helhedsinteresse, der består i at sænke omkostningsniveauet i hele detailhandelen til fælles bedste for samtlige forbrugere. Omkostningsbekæmpelsen er nok så vigtig som bare at indtjene og fordele overskud.

Der ligger kun en kortvarig tilfredsstillelse i at vinde nogle procent i dividende, hvis det i næste omgang svækker evnen til at gøre indhug på et for højt avanceniveau i det hele taget. Det afgørende kan ikke være, hvad der tjener det enkelte medlems interesser her og nu, men hvad der med det bredeste sigte kan opnås af forbedringer for det største antal forbrugere.

Kampen mod profit, imod spild og overlapninger har i de sidste år været vigtigere end at sikre de traditionelle omsætningsformer. At sælge billigt er prisværdigt, men at tvinge andre til også at gøre det – deri ligger noget som har betydning i et større perspektiv.

Den tid er forbi, da kampen drejede sig om lokale positioner. Nu er det større samfundshensyn, der samler opmærksomheden om sig og kræver en indsats til fordel for hele det forbrugende publikum. På adskillige områder har brugsforeningsbevægelsen opnået at blive prisførende. Dens mål må være at nå så vidt, at den udgør en slags offentlig mening i hele omsætningsmekanismen og på den måde placerer sig som et værdifuldt almennyttigt instrument i vor tids samfundsliv.

Af disse grunde bør det overvejes, om begrebet *almennytte* ikke bør indføjes som ledemotiv i det fremtidige principprogram, således at forstå, at de forpligtelser, man

??? (MÅLSÆTNINGS-PAROLE)

DET DEMOKRATISKE SYSTEM

1. Åbent medlemsskab.
2. Demokratisk styreform.
 - a. Politisk uafhængighed og religiøs neutralitet.
 - b. Aktiv medlemskontakt.

DET ØKONOMISKE SYSTEM

3. Udbytte i forhold til køb.
4. Begrænset rente af kapitalen.
 - c. Kontant salg eller sund kredit.
 - d. Ærlig handel.

dreter sig på, mindre har et indadvendt id et udadvendt sigte og omfatter en brede målsætning fremover.

På tre punkter har brugsforeningsbevælsen en vigtig mission at opfylde som teresseorgan for samtlige forbrugere:

Den skal være parat til at hindre urimege prisudviklinger i tilfælde, hvor konjunkterne kan begunstige sådanne muligheder.

Den skal gå i spidsen for at skabe de bedste markedsbetingelser for nye varennembrud.

Og den skal bekæmpe forældede former for indgreb i den frie erhvervsudvikling.

Både når der er tale om initiativ og betydelse, er brugsforeningerne et vigtigt led samfundsmaskineriet.

EGREBET almen nytte kan dog ikke stå ene som ledemotiv. Så længe de private kædekoncerner tager konkurrencen op, er det på deres vis også almen nytte – uden at det skal bebrejdes dem, at det er brugsforeningernes organisationsformer, deres metoder, deres koncentrationsprincipper, de benytter sig af.

Men der er en forskel, som nok så hård konkurrence aldrig vil kunne dække over. For de private bliver det almen nytte trods alt et led i bestræbelserne for at ene penge, mens det hos brugsforeningerne er et formål i sig selv, udtrykt i de principper, vi står samlet om. I den form for økonomisk demokrati, der repræsenteres af brugsforeningerne, er garantien for, at en forbrugernyttig linje opretholdes, absolut ubrydelig. Så længe det er køberen, medlemmet, forbrugeren, der er hovedpersonen – den til hvem alle fordele går og dette vil bestemme os om overkudets fordeling i forhold til medlemmets (og garantens), vil der være sikkerhed for, at almen nytten ikke krænkes af kapitalinteresser. Når man giver fortjenesten tilbage til dem, fra hvem den stammer, vil det faktisk sige, at man ophæver hele profitbegrebet, og derfor vil den almen nytte, som i hvert fald brugsforeningsbevægelsen står for, kunne karakteriseres som almen nytte med helt andre fortæg, end alle andre former for kædekoncerner kan påberåbe sig. En almen nytte uden profitkrav.

Tilbage er så spørgsmålet, om man ud fra disse motiveringer kan afgrænse en målsætningsparole, som kort og klart udtrykker et almen nytte formål, suppleret med de endetegn, som markerer bevægelsens særpræg. For egen regning vil vi driste os til at foreslå, at brugsforeningernes målsætning erklæres som sigtende mod at opnå *størst mulig velstandsfremgang for samtlige befolkningskredse kontrolleret og ledet af de cooperative principper.*

Om en eller anden parole i denne retning skal ind på spørgsmålstegnets plads er foreløbig uafgjort. Den endelige afgørelse afhænger af de forhandlinger om Rochdale-programmets revision, som vil blive afsluttet på det kommende års kongres i Det internationale Andels-Forbund. I øjeblikket er dette anliggende genstand for nærmere undersøgelse i en international komité.

FARLIG SEJLADS

MED frit lejde fra alle partier i folketingsudvalget om brugsforeningsskatten har Venstres snekke i adskillige måneder søgt at pejle sig frem til et kompromis i spørgsmålet om brugsforeningsbeskatningen.

Ingen har forsøgt at hindre sejladsen, tværtimod er der fra alle sider vist god vilje til at få løst dette intrikate problem.

Men vanskelighederne viste sig større end den gode vilje. Så mange over- og undersøiske skær lagde sig i vejen for forligssnekken, at den ikke nåede at fuldføre sejladsen inden folketingssamlingens afslutning.

Og nu står man, hvor man begyndte, uden noget fast holdpunkt for en løsning.

Fra og med den nye folketingssamlings indledning er alle forslag formelt bortfaldet, og folketingsudvalget er ophævet. Foreløbig kan ingen nye forslag ventes fremsat, eftersom det oprindelige regeringsforslag forlængst er opgivet, og det forslag om en speciel brugsforeningsskat, som Venstre og Konservative i første omgang havde samlet sig om, er i den grad gennemhullet af tekniske og principielle problemer, at det i sin nuværende forfatning ikke egner sig til at præsentere offentligt.

Når forligsbestræbelserne kørte fast, var årsagen hverken partibetonede uoverensstemmelser eller uvilje fra nogen part, men udelukkende de faldgruber, som man undervejs stødte på, dels i spørgsmålet om skattebestemmelsernes tekniske udformning, dels i vanskelighederne ved at finde frem til en naturlig afgrænsning af skattens rækkevidde.

På ny har det altså vist sig, hvor svært det er at forene andelselskaber og aktieselskaber under samme skatteregler.

På det tekniske område er den største anstødssten: Hvor tidligt skal dividenden deklareres for at kunne betragtes som rabat – og derved undgå beskatning? I sig selv er det en

udfordring over for andelstanken, at man vil sidestille dividende med rabat – ikke mindst, når man fra VKs side vil forfægte den absurde tanke, at kun rabatten har krav på skattefrihed.

For at få ro om spørgsmålet var man imidlertid fra brugsforeningernes side indstillet på at gå med til, at dividende som betingelse for skattefrihed skulle deklareres et kvartal forud for det pågældende regnskabsårs udløb. Denne løsning slog de Konservative over ende med et helt urimeligt krav om, at dividende skulle deklareres inden udløbet af regnskabsårets første kvartal.

Enhver andelsmand vil vægre sig ved at anerkende et så ensidigt standpunkt – slet ikke, når udløbet af 3. kvartal er den yderste grænse for, hvad man fra vor side kan akceptere, såfremt dividendebeholdningen ikke skal gøres til en meningsløs levning fra fortiden. Deklareret indenfor 1. kvartal af et regnskabsår er dividenden ingen dividende, eftersom den må fastsættes i blinde, uden hensyntagen til driftsresultaterne i det løbende regnskabsår. Ved udgangen af 3. kvartal har man dog det forudgående halvår at støtte sig til.

Også på andre punkter er der betydelige uligheder i de foreslåede beskatningsreglers virkninger over for henholdsvis brugsforeninger og aktieselskaber, alene af den grund, at disse selskabsformer er *usammenlignelige* faktorer. Det gælder bestemmelserne om de skattefri kapitalfradrag, det gælder beskatningsformen ved selskabssammenslutninger og andre intrikate spørgsmål.

De største vanskeligheder har man dog mødt i spørgsmålet om afgrænsningen af brugsforeningsskattens rækkevidde. Dette står i forbindelse med, at Venstre – som bekendt – har forsøgt at begrænse sin skatteaktion til egentlige forbrugsforeninger, mens de andelsforeninger, som tjener produktionen (in casu: landbru-

gets driftsselskaber) fortsat skulle beskattes efter gældende regler.

Det er en afgrænsningsmanøvre, som har vist sig at bringe Venstre-snekken ud i høj sø. Den rejser f. eks. det spørgsmål, om et andelsselskab af købmænd skal gå fri for brugsforeningsskatten, som følge af at det er en producentorganisation (i stil med landmændenes). Det ville være en helt urimelig situation.

På den anden side må man spørge: Er andelsfryserier, andelsvaskerier, andels-varmeanlæg, andelsvandværker o. lign. ikke at betragte som forbrugerorganisationer? Er en brugsforening, som tillige sælger grovvarer, ikke på det nærmeste en producentorganisation – ja selv en almindelig brugsforening sælger masser af varer til producenterformål. Hvad med MLU? er det ikke en brugsforening af forsikringstagere?

Tilsvarende spørgsmål kan rejses på stribe, og ingen kan besvares fyldestgørende.

MIKT i alt dette har Venstre måttet sande, at frænde er frænde værst, for de konservative, som foreløbig har opgivet deres eget andelsbeskatningsforslag til fordel for Venstres begrænsede forslag, har med brask og bram erklæret, at de ikke vil lade sig binde af det kompromis, som eventuelt vil fremsættes af udvalgsforhandlingerne, men forbeholder sig ret til at fortsætte deres agitation for en udvidet andelsbeskatning. Dette gør man uden hensyn til, at de andre forhandlingspartnere har grund til at forvente, at en overenskomst, som i den grad bærer præg af, at man fra alle sider har måttet strække sig vidt for at mødes i et kompromis, bliver respekteret som en *endelig* ordning.

Når de Konservative så åbenlyst giver til kende, at de ved først givne lejlighed har i sinde at skyde alt det i sæk, som man møjsommeligt har forhandlet sig til rette om – hvad er så meningen med det hele?

Ønsker de Konservative på alle andre forhandlingspartners bekostning at skaffe sig et godt kort på hånden til fortsat udnyttelse af et efter deres opfattelse uopslideligt propaganda-nummer?

BILLIG er blevet

I enkelte grønlandske byer skaffer man sig (endnu) let af med udslidte biler. Som det fremgår af fotografiet skubber man dem blot ud over en klippeskrænt og lader dem rutsje i havet. I det øvrige Danmark, hvor man har flere biler og færre klipper, er systemet ikke rigtig anvendeligt

Et nyt problem er dukket op i Danmark. Vi kan ikke komme af med de gamle biler. Autoophuggerne tager dem nødt, med mindre de får penge for at hugge dem op, og endnu har vi ikke fået de kæmpepresser til landet, som på få minutter kan mase en bil sammen i håndtaskeformat.

Det er biler, som kun er få år gamle, der skaber vanskelighederne. Måske trænger de til en hovedreparation, måske er forsikringer eller vægtafgifter blevet økonomisk uoverkommelige for vognens ejer. Under alle omstændigheder vil man af med „liget“.

Derfor er forladte biler begyndt at dukke op på gader og veje, især i byernes udkanter. De efterlades stiltørdigt uden nummerplader, så det nærmest er en håbløs opgave for myndighederne at opspore ejeren og få ham til at betale de måske 100 kr., redningskorpsset skal have for at fjerne vraget.

I andre lande er fænomenet heller ikke ukendt. I USA har man længe haft en slags bil-renovation, og i England har nogle kommuner indrettet pladser, hvor der foregår tilintetgørelse af de biler, man finder efterladt i vejkanterne inden for kommunens grænser. Det har givet hovedpine med at hindre bilejere fra nabokommuner, hvor man ikke er så fremsynet, i også at stille med deres gamle biler. På den anden side skal man være morderlig forsigtig med uforvarende at efterlade sin bil i en kommune med egen ophugningsplads. Man risikerer, at den forsvinder i gabet på en forslugen presse – selv om man havde tænkt sig at hente den dagen efter.

En tilsvarende misforståelse kom en tysk bilist i øvrigt ud for i sommer i Sønderjylland. Han var kørt i stå og måtte til den nærmeste by for at hente hjælp. Da han vendte tilbage næste dag, var bilen skrækket for dæk, hjul, akkumulator og en mængde andre dele. Forbipasserende havde troet, at bilen var kasseret og efterladt. Det sker nemlig ikke så sjældent, at tyske bilister – for at undgå en efterregning – skaffer sig af

med et udslidt køretøj ved at stille det fra sig nord for grænsen og tage på tommelfingeren eller med toget hjem.

I Norge og Sverige bliver gamle biler ligeledes efterladt langs landeveje eller i skovtykninger i betydeligt antal. For svenskerne – som er den mest fremmelige af de nordiske nationer på dette felt – er problemet blevet så stort, at man har haft det til overvejelse i en kommission.

Den har fundet ud af, at enhver nyslået bilejer bør pålignes et beløb, som indbetales til statskassen. Når den nye bil så i løbet af få år er lige til lossepladsen, kan ophuggeren mod indsendelse af bilens papirer få det beløb udbetalt fra statskassen, som i sin tid blev indsat på det modsatte af en vedligeholdelseskonto – nemlig en ødelæggelseskonto.

Huggerforeningen i Danmark, som autoophuggerne selve kalder deres kun to år gamle brancheforening, har omgående adopteret det svenske forslag. De mener, at et beløb på 100 kr. burde sættes til side af hver nye bilejer og først udbetales til den autoophugger, som til sin tid dokumenterede, at bilen var hugget op.

Med et årssalg på 60-80.000 personbiler ville der blive tale om et årligt beløb på 6-8 millioner kr. Det kunne enten gå ind i statskassen, eller ordningen kunne administreres af forsikringsselskaberne, således at afgiften til ophugning indbetales samtidig med den lovpligtige forsikring af en ny vogn.

Danmarks yngste auto-ophugger, Niels Juul Kressner – 28 år – med en bilkirkegård i Københavns Sydhavn, er en af fortalere for forslaget om en ophugningsafgift.

– Vi kan ikke fortsætte på denne måde længere. Vi tigger ikke om noget, men man

må forstå, at dette her er et samfundsmæssigt problem, man ikke kommer uden om. Næsten alle vi autoophuggere her i hovedstadsområdet er hørt op med at modtage personbiler til ophugning. Med jernpriser, som er gået helt i bund, kan man ikke engang holde daglønnen ved det.

„Slagtningen“ af en bil tager omkring fire timer. Arbejdsgangen er altid den samme: Først fjernes skærme og kølerhjul. Derefter forpartiet og motoren. Så kommer turen til forakslen. Dørene pilles af og vognen væltes om på siden, så man kan komme til at tage bagtøjet af. Med en skærebrænder skæres chassis'et ud i passende stykker, som af hensyn til jernhandlerens presse ikke må være større end halvdanden gange en meter. Det er en mængde gennemskæringer, der skal foretages, og det tager tid. Først derefter sættes en tændstik til, polstring og andet brændbart futter af, og nu kan resten af vognen skæres op.

Det er den samme fremgangsmåde, man bruger i Sverige. Blot tager man derovre fem biler ad gangen, når afbrændingen finder sted. Så går det hurtigere, men det kræver også mere plads.

Hvis vognen er af plastic, går ophugningen betydelig nemmere, men når bilerne er af jern, er de næsten ikke til at slide fra hinanden. Alligevel er det ikke som med rigtig gamle biler, hvor der både var svært gods, som kunne indbringe højere jernpriser og måske en køler af messing, der kunne give et ekstra beløb. I dag laves biler ikke af svært gods. Det betyder, at vi kun kan

for BILLIGE

Det kan ikke mere betale sig at hugge udslidte biler op. Derfor truer „forladte biler“ med at blive et samfundsproblem i Danmark i løbet af få år. Skal man løse problemet med en ødelæggelsesafgift på nye biler eller ved at etablere en central bilkirkegård, hvor en kæmpepresse maser en hel eller en halv bil ad gangen?

få omkring fem øre pr. kilo – hvilket bliver mellem 25 og 40 kr. for det jern, vi får ud af en personbil. Det kan ikke betale fire timers arbejde.

Hvad en auto-ophugger så lever af? Ja, der kan måske være lidt forretning i import af brugte biler fra Sverige. De er ikke kørt så langt ned, og der er en del reservedele, som kan sælges, når biler af samme mærke herhjemme skal repareres. Men det er lotteri, om man kommer af med noget fra den importerede bil. Jeg synes i hvert fald hellere, vi skulle „importere“ den svenske ordning med en ophugningsafgift... slutter Kressner.

I brancheforeningens hovedkvarter, som ligger i Middelfart, går man også energisk ind for en ødelæggelsesafgift. Både formanden, auto-ophugger Ole Olsen, og foreningens juridiske konsulent, landsretssagfører Jørgen Jacobsen, vil søge at få myndigheder og lovgivningsmagt interesseret i forslaget.

De arbejder også på, at foreningens medlemmer fritages for en eksisterende 25 kroners afgift til myndighederne, når

gamle biler skal afmeldes. Endvidere har de stillet krav om, at handelsministeren sårer importen af brugte biler, således at kun brancheforeningens medlemmer får lov til at importere brugte biler fra udlandet.

Begge forslag er i første omgang blevet afvist, men foreningen, som omfatter 48 af Danmarks autoophuggere, er nu af handelsministeriet blevet opfordret til at fremskaffe statistisk materiale, som kan belyse omfanget af deres virksomhed og dens økonomiske resultat. Det kan i øvrigt blive en vanskelig opgave, fordi mange ophuggere har biler stående i lang tid, inden de gennemgår den „kur“, som er beskrevet ovenfor.

Artiklen fortsættes næste side. ►

Føl Dem fri og ubesværet

De dunlette Gacel* hygiejnebind med runde hjørner har en meget stor absorberingsevne. Fremstillet af silkeblødt engelsk cellstof med fineste gazeomslag. 10 stk. i plasticpose 2,65

Anette* er lidt tyndere end Gacel – samme fine cellstof, men med tricotslange. 10 stk. i plasticpose ... 1,95

* et Camelia produkt.

BRUGSEN

fås i

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FÅR DEL I DIVIDENDEN

Stemmingsbillede fra en autoophuggers bilkirkegård i Københavns sydhavn.

I øjeblikket er der kun én aftager i Danmark til jernet. Det er stålvalseværket i Frederiksværk. Hvis en bilophugger leverede direkte hertil, ville han selv indkassere de ca. fem øre pr. kilo, som nu går til jernhandleren (og altså fordoble sin indtægt), men det forudsætter, at man har en jernpresse, idet værket forlanger det gamle jern leveret i baller, der er $60 \times 40 \times 30$ cm. Og en sådan presse er dyr. De små koster omkring 75.000 kr., og skal man have en presse, som kan klare en halv eller en kvart bil ad gangen, er prisen over en million kr.

Hos flere autoophuggere i København er imidlertid opstået den tanke, at man ved at slutte sig sammen kunne skabe mulighed for indkøb af en stor presse og derpå oprette en fælles central-kirkegård for de gamle biler. Den skulle kunne drives på rentabel basis, hvis det offentlige ville stille grunden til rådighed, og hvis virksomheden blev rationelt tilrettelagt. F. eks. måtte man sikkert give afkald på at redde endnu anvendelige reservedele fra de kasserede biler. I dag er det sådan, at hver autoophugger har sit eget reservedels„bibliothek“, hvorfra

han ofte kan fremtrylle de utroligste reservedele til de mest obskure bilmærker og – årgange. På en central bilkirkegård måtte man sikkert koncentrere sig om én ting: tilintetgørelse af biler på kortest mulig tid.

Salget af nye person- og varebiler ligger (beregnet for første halvdel af 1965) omkring 10.000 stk. pr. måned, og før eller siden vil afgangens jo blive lige så stor. I øjeblikket kan man måske anslå gennemsnitslevetiden til fem-seks år, men det er højst sandsynligt, at den vil blive kortere. 1. oktober i år trådte reglerne om tvungent eftersyn af ældre vogne i kraft for varevognes vedkommende. Senere gennemføres utvivlsomt også tvungent syn for alle personbiler over fem år.

Ekspertene mener, at hver tredje varevogn og hver femte personvogn ikke klarer denne kontrol. Det kan betyde, at mange bilejere hellere sætter bilen fra sig på en stille villavej og fjerner nummerpladerne, frem for at ofre en formue på reparationer, så biltilsynet kan godkende køretøjet ved en ny fremstilling.

Hele dette problem vil naturligvis blive yderligere skærpet af det stigende antal brugte biler, som autoforhandlerne må tage

i bytte for at få solgt nye. Selv om disse indbytningsbiler ikke er udslidte, kan de måske blive svære at få afsat, dersom blot halvdelen af de 80.000 personvogne, der årligt sælges i Danmark, vender tilbage til forhandlerne i løbet af tre-fire år.

Inden alt for længe må der altså gøres noget for at skaffe de alt for billige billige af vejen. Den mulighed at sejle dem ud på havet og sænke dem ned på havbunden har været overvejet. Men man viger tilbage af to grunde. For det første koster det en god hundredkroneseddel i transport- og andre omkostninger at få et bilvrak hældt i havet, og for det andet: hvis f. eks. 100.000 biler skal forsvinde på den måde, og der er blot én liter spildolie tilbage i hver af dem, kan det blive til alvorlig gene f. eks. for fiskebestanden.

Indtil den dag kommer, hvor den gamle bil forvandles til en håndfuld aske, blot ved at man sætter en tændstik til den, må man åbenbart anvende den traditionelle vej over ophuggeren til smelteovnen, hvorfra råmaterialet atter kan gå ud i kredsløbet. Spørgsmålet er kun, hvem der skal betale, og hvordan der skal betales for de gamle bilers sidste rejse.

hun kender min smag når det gælder

frokostpakken

- den er altid vellykket, for der er Karen Koks LUKSUS margarine på brødet. Den er både sund og billig - og så smager den eventyrligt godt under alt pålæg - og uden!

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FÅR DEL I DIVIDENDEN

Karen Koks LUXUS margarine. Ren plantemargarine i praktisk bæger.

DEMOKRATI PÅ ARBEJDSPLADSEN MEN HVORDAN?

Industrielt demokrati er et begreb, som diskuteres i stadig højere grad, men ofte kan det være lidt svævende, hvad der dækker sig bag dette udtryk. I denne artikel redegør **Claus Bryld** for debattens baggrund og forsøger at indkredse, hvad det er, der i den løbende debat menes med industrielt demokrati

INDUSTRIELT DEMOKRATI er et begreb, som i stadig højere grad trænger ind i den politiske og økonomiske debat i dagens Danmark. Dette er så meget desto mere bemærkelsesværdigt, som tankerne om „demokrati på arbejdspladsen“ eller „folkestyret erhvervsliv“ er næsten 50 år gamle og tidligere har været diskuteret med lige så megen iver som nu.

Hvad er industrielt demokrati?

I udtrykket lå oprindeligt den mening, at industrielt demokrati var ensbetydende med overførsel af stemmeretten i det politiske liv til også at gælde i det økonomiske liv – helt ind på den enkelte virksomhed. Alle mennesker på en arbejdsplads skulle have ligetret, d.v.s. lige ret til at bestemme, ligesom alle borgere i vort samfund politisk er ligeberettigede.

Efterhånden har udtrykket dog ændret mening, og i dag forbinder folk vidt forskellige ting med udtrykket industrielt demokrati.

I 1947 sluttede LO og Dansk Arbejdsgiverforening den såkaldte *samarbejdsudvalgsaftale*. Dens formål er at bidrage til gensidig orientering og forståelse mellem arbejdsgivere og arbejdere ved afholdelse af regelmæssige møder mellem repræsentanter for de to parter på den enkelte virksomhed. Bihensigten er, at virksomhedens produktion og produktivitet (: arbejdsydelse pr. mand) skal søges fremmet ved et bedre klima på arbejdspladsen.

Samarbejdsudvalgene har imidlertid ingen besluttende myndighed, og hertil kommer, at i 1957 – 10 år efter aftalens indgåelse – var der således kun blevet oprettet samarbejdsudvalg på omkring en tredjedel af de virksomheder, der havde mulighed for det, og tallet har ikke ændret sig væsentligt siden. Udvalgenes evne til at aktivisere de ansatte har også vist sig begrænset, og i dag er der både blandt arbejdsgivere og arbejdere nogenlunde enighed om, at samarbejdsudvalgsaftalen ikke har indfriet de forventninger, man stillede til den.

Spørgsmålet er så, hvilke veje der kan findes til at fremme forståelsen og trivslen på arbejdspladserne.

BÅDE arbejderne og arbejdsgiverne kan opdeles i to kategorier, alt efter deres indstilling til industrielt demokrati. Blandt arbejdsgiverne består disse grupper

1. i en fløj, der ikke vil rokke ved den private ejendoms- og ledelsesret, men stiller sig velvilligt overfor en ændring af *ledelsesmetoderne* og

2. en fløj, der mener, at der bør skabes et vidtgående samarbejde og fællesskab på virksomhederne, dog med bibeholdelse af den private ejendomsret.

Den første gruppe udgør langt den største del af arbejdsgiverne, mens den anden er en minoritet af yngre folk, der dog måske vil vokse i de kommende år. De arbejdsgivere, som ikke ønsker ejendoms- og ledelsesforholdene ændret, mener, at arbejdsgiverne via deres ejendomsret til virksomhederne også må have eneret til at lede og fordele arbejdet. Denne ret er også stadfæstet i hovedaftalen mellem Arbejdsgiverforeningen og LO. Hvis arbejderne får ret til at godkende arbejdslederne (formænd, forvaltere m. v.), vil det ende med, at de en dag skal godkende selve virksomhedens ledelse, og her siger man stop. Ledelsesretten er efter denne opfattelse uundgåeligt kædet sammen med ejendomsretten.

Derimod mener denne gruppe arbejdsgivere som før nævnt, at der kan opnås meget ved at bedre ledelsesmetoderne. De er tilhængere af en „samarbejdende ledelsesform“, der kan give de ansatte en *følelse af medbestemmelsesret*. Som Arbejdsgiverforeningens direktør *Arne Lund* har udtrykt det: *Den dygtige leder sørger for at få sine ideer eller ændringer gennemført ved at få dem forstået og accepteret af medarbejderne ... Hovedtanken i al moderne ledelse er at sælge sine ideer – ikke at gennemtvinge dem.*

Den lille gruppe arbejdsgivere, der er mere sympatisk indstillede overfor nye ledelsesformer og industrielt demokrati, mener – som det er blevet udtrykt af underdirektør *Bent Ranning* – at der må skabes en helt ny *lederstil*, hvor enhver ordre grundigt motiveres og forklares. På samme måde skal ethvert forslag fra en ansat drøftes sagligt, på lige fod, og vurderes i lyset af forslaget objektive kvaliteter. Enhver skal kunne komme til virksomhedens overordnede og forlange deres ideer og forslag behandlet. *Ranning* skriver: *I hundredvis, ja i tusindvis af mennesker med myndighed, autoritet og prestige skulle lægge hele deres stil om og træde ned og begynde at omgås deres medmennesker som jævnbyrdige partnere i et fællesskab.*

HVAD angår arbejderne repræsentanter der også her to divergerende hovedopfattelser i synet på industrielt demokrati. Den største gruppe af arbejderrepræsentanter omkring LO og Socialdemokratiet mener, at arbejderbevægelsen allerede er nået langt henimod medbestemmelsesretten gennem hele net-

tet af kollektive aftaler mellem arbejdsgivere og fagforeninger. Samtidig mener de, at arbejdsgivernes rådgighedsret og ledelsesret på virksomhederne er blevet begrænset af lovgivningens vej gennem love på arbejderbeskyttelsesområdet, på funktionærområdet, gennem ferielov, samarbejdsudvalg o.s.v. Kort sagt: *Begrænsningen af arbejdsgivernes tidligere helt enevedlige forvaltning af produktionsmidlerne er et skridt henimod industrielt demokrati.*

Udover dette synspunkt håber de fleste socialdemokrater og fagforeningsfolk dog, at man efterhånden kan opnå en godvillig aftale med arbejdsgiverne om større medindflydelse på virksomhederne. Sidst blev denne forhåbning fremsat i en stor tale af smedeformanden *Hans Rasmussen* på den socialdemokratiske partikongres i sommer, og i denne forbindelse nedsattes et udvalg med repræsentanter fra parti, fagbevægelse og kooperation til at undersøge problemerne omkring demokrati på arbejdspladserne. Udgangspunktet er, at *rådgighedsretten* over virksomhederne og ledelsesformen er afgørende, ikke *ejendomsretten*, og at det industrielle demokrati skal gennemføres indenfor det bestående samfunds rammer, altså uden at borttage det private initiativ og ejendomsretten. Det må dog understreges, at der ikke findes nogen konkrete planer om, hvordan dette kan virkeliggøres.

Den anden gruppe indenfor arbejderbevægelsen er den lille fløj af venstreorienterede og SF-folk, som ikke mener, at der kan skabes et reelt industrielt demokrati indenfor rammerne af det nuværende samfund. De ønsker industrielt demokrati som led i et planøkonomisk samfund, hvor virksomhedernes selvstyre gøres til grundlag for det økonomiske liv. *I dette samfund, hævder denne gruppe, skal de ansatte på en virksomhed selv forvalte denne i overensstemmelse med en rammeplan, der er vedtaget af lovgivningsmagten.* De enkelte virksomheder, industrielle som andre, skal organiseres således, at de ansatte arbejdere og funktionærer direkte og gennem valgte repræsentanter har afgørende indflydelse på virksomhedens drift og er økonomisk interesseret i dens trivsel. De ansatte skal vælge et bedriftsråd, der igen skal ansætte en direktion, og disse to instanser skal lede virksomheden.

Heller ikke disse vidtgående tanker, hvis realisation vil betyde afskaffelse af den private ejendomsret, er blevet fremsat i konkrete forslag, måske fordi SF'erne er klar over, at de ikke kan realiseres, med mindre de politiske magtforhold helt ændrer sig.

OSÅ videnskabsmænd og samfundsforskere har i de sidste år beskæftiget sig meget med problemerne omkring *trivsel på arbejdspladsen*. Her skal fremdrages to væsentlige forskerindlæg, det ene fra den danske social-psykolog *Gunnar Hjelholt*, det andet fra den norske sociolog *Harriet Holter*.

Gunnar Hjelholt, der er kendt fra sine TV-udsendelser om arbejdslivet, fastslår i en artikel i *Information* som sit udgangspunkt, at arbejdet føles som en forbandelse for mange mennesker i vort højt industrialiserede myretuesamfund. Alt for mange er ukendte med begrebet arbejdsglæde. Grunden hertil ligger efter Hjelholts mening bl. a. i, at folk ikke frit har valgt deres beskæftigelse. *Interviews med folk i forskellige stillinger viser, at omkring halvdelen af de adspurgte ville foretrække et andet job end deres nuværende.* Men mange af de utilfredse har ikke gjort en indsats for at ændre de forhold, de er utilfredse med, f. eks. ved at forsøge et nyt arbejde. Vi finder os i alt for meget og gør alt for lidt vrøvl over ting, der kunne og burde rettes. Mennesket har iflg. Hjelholt en „infam

tilpasningsevne". Dette skyldes bl. a., siger han, at vi har en ukritisk tillid til de folk (f. eks. lærere, forældre, arbejdsgivere), der har været med til at forme vor holdning.

Netop fordi demokrati endnu ikke er blevet noget dagligdags, er det vigtigt, at det vinder frem på arbejdspladserne. Hjelholt hævder, at det vil kunne betale sig i kroner og ører at lede en virksomhed demokratisk, d.v.s. under medvirkning af samtlige ansatte. Han mener, at produktionens stigning og den menneskelige trivsel hænger uløseligt sammen. En af de vigtigste ting for den menneskelige trivsel er, at folk kan følge med i, hvad der foregår på deres arbejdsplads. De må kunne se en mening med det, der sker, og de må have mulighed for at udvikle sig, også på arbejdspladsen.

Den norske sociolog Harriet Holters undersøgelse fra 1964 er først og fremmest koncentreret om spørgsmålet: Hvad mener de ansatte selv om medbestemmelsesret på deres virksomhed? Den er bygget på interviews med 591 arbejdere og 397 funktionærer i store Oslo-virksomheder, der har udfyldt et spørgeskema med 86 spørgsmål. Holter har bl. a. stillet dette spørgsmål til de ansatte: „Synes De, at de ansatte i almindelighed er tilstrækkeligt med i afgørelser, der vedrører driften af hele virksomheden?“

Herpå fik hun følgende bemærkelsesværdige svar: 17 % af arbejderne og 37 % af funktionærerne erklærede sig tilfredse med forholdene, som de var, mens 78 % af arbejderne og 59 % af funktionærerne mente, at de ansatte burde deltage mere i virksomhedens afgørelser.

Dernæst stillede hun spørgsmålet: „Synes De, at De personligt er med i afgørelser, som træffes på Deres arbejdsplads, eller ville De ønske at deltage mere i afgørelserne?“ Hertil svarede 22 % af arbejderne og 20 % af funktionærerne, at de ikke personligt havde særlig interesse i at deltage mere, 56 % af arbejderne og 65 % af funktionærerne erklærede, at de gerne ville deltage i afgørelser, som direkte vedrørte deres eget arbejde og deres egne arbejdsforhold inden for virksomheden, mens kun 16 % af arbejderne og 11 % af funktionærerne ønskede at deltage mere i afgørelser, som drejede sig om driften af hele virksomheden.

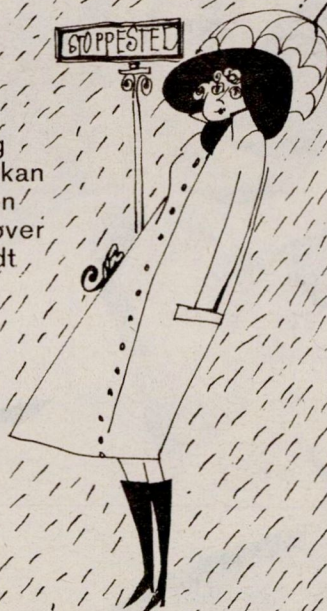
Af disse svar kan man – med det forbehold, at undersøgelsen er norsk – udlede, at flertallet af arbejdere og funktionærer mener, at de ansatte som helhed bør deltage mere i afgørelser, som gælder hele virksomheden. Der er tale om et generelt og uforpligtende – men meget udbredt – ønske om industrielt demokrati. Det vides ikke, hvor stærke ønsker, der ligger bag svarene, men det kan konstateres med sikkerhed, at mere samarbejde med ledelsen er noget, både arbejdere og funktionærer sætter højt på ønskesedlen.

Når spørgsmålet rejses, om besvareren selv ønsker at deltage mere i afgørelser, der vedrører hele driften af virksomheden, er der færre interesserede. De 16 % af arbejderne og 11 % af funktionærerne, der har svaret, at de gerne vil deltage mere i driftens afgørende dispositioner viser sig uddannelsesmæssigt at være højt kvalificeret.

DET fremgår af det ovenstående, at debatten om industrielt demokrati i Danmark endnu foregår på et abstrakt – ja nogle vil måske sige virkelighedsfjernt – plan. Ingen har udformet praktisk realisable forslag, og man skal heller ikke forvente sådanne i en nær fremtid. Industrielt demokrati i Danmark kan nemlig ikke kopieres efter udenlandsk mønster, og ej heller kan det skabes pludseligt ved en lovakt. Det må, som alt andet i vort samfund, have lov til at gro langsomt frem.

Kan jeg nå det, inden bussen kommer?

Man må være god ved sin hals, når det er vådt og koldt som idag. Mon jeg kan nå over i BRUGSEN, inden bussen kommer? Jeg prøver det! De har så meget godt til halsen.

Klare Menthol,
pose à 125 g

0,98

Eucalyptus
æske à 52 g

1,00

Lakritol
æske à 30 g

1,00

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FÅR DEL I DIVIDENDEN

Ung og smart i
vinterkulden.
Lun og lækker
model i kitfarvet
pelsimit. med
vatteret foer.

298.-

ANVA

TLF. 151215

Vesteuropas

På et møde i Helsingfors for nylig i forbindelse med Det internationale Andels-Forbunds halvårslige hovedbestyrelsesmøde er der af alle de vesteuropæiske fællesforeninger truffet beslutning om et detaljeret indkøbssamarbejde. Det er en beslutning af stor rækkevidde. I brugsforeningsbevægelsens mangeårige historie er der nu for første gang skabt grundlag for et praktisk samarbejde mellem alle Vesteuropas kooperative engros-handelsorganisationer, og der knytter sig betydelige forventninger til de resultater, som dette samarbejde vil bringe.

Det er knap 10 år siden, at de vesteuropæiske fællesforeninger sammen med den israelske fællesforening dannede *Co-operative Wholesale Committee* (CWC) som et organ, der skulle formidle informationer medlemmerne imellem. På CWCs generalforsamling i Helsingfors i år rejstes imidlertid det spørgsmål, om medlemmerne af CWC ikke i højere grad kan koordinere deres indkøb og derved opnå såvel gunstigere indkøbsbetingelser som en mere effektiv markedsføring i form af fælles varemærker, ensartede pakninger etc.

CWCs medlemmer har en samlet årlig omsætning på over 30 milliarder danske kroner, og på generalforsamlingen blev redegjort for, hvordan en række af medlemsorganisationer allerede opretholder 40 indkøbs- eller salgskontorer spredt over hele jordkloden. Et vigtigt led i denne kæde af kooperative kontorer er de 5 kontorer, som *Nordisk Andels Forbund* har: *San Francisco* (frugt- og grøntkonserves), *Santos* (kaffe), *Buenos Aires* og *Valencia* (begge frisk frugt) samt *London* (olie-råstoffer, kakaobønner, gummi). Her udover er andre betydningsfulde informations- og indkøbscentre placeret i *New York* (korn, kød, tørret frugt, konserves), *Winnipeg* og *Montreal* (korn), *Vancouver* (fiskekonserves, korn), *Sidney* (frugt,

Supermarked

I EN af de københavnske omegnskommuner, *Værløse*, har man tilsyneladende foregrebet resultatet af den nye mælkekommissions arbejde. Som tidligere omtalt i *Samvirke* er et af dens hovedproblemer, om man skal ophæve ismejeriers (og bagerforretningers) monopol på mælkesalget, men i Lille Værløse kan man allerede nu købe sin halve sød i et (privat-ejet) supermarked, som for nylig fik

fællesforeninger i indkøbs-samarbejde

For at opnå en effektivisering og billiggørelse af alle udenlandske indkøb

conserves, kød) samt Hongkong (tekstil og isenkram) – de sidstnævnte alle tilhørende de britiske kooperative engros-organisationer.

Generalforsamlingen vedtog, at hele dette net af internationale kontorer fremtidigt skal være til rådighed for alle medlemsorganisationerne, der til gengæld forpligter sig til i videst mulige udstrækning at lade deres internationale indkøb gå over disse kontorer.

Hermed skulle det være muligt at opnå en koordinering af medlemsorganisationernes indkøbsvirksomhed i de pågældende lande, hvilket igen vil betyde en effektivisering og billiggørelse af denne virksomhed.

For en række vigtige varegruppers vedkommende nedsættes ekspert-udvalg med deltagelse fra alle medlemslandene. Formålet er at foretage en nærmere undersøgelse af, hvordan den besluttede fællesudnyttelse af indkøbskontorerne i praksis kan organiseres. Det drejer sig i første række om ekspert-udvalg fra følgende varegrupper: kaffe, te, frugt- og grøntkonserver, fiskekonserver samt non-food varer (dvs. isenkram, manufaktur etc.).

Samtidig vedtoges det, at medlemmer af CWC fremtidigt kun vil oprette nye, udenlandske indkøbskontorer efter gensidig konsultation, idet en fælles administration i givet fald skal overvejes.

Generalforsamlingen vedtog at lade Nordisk Andelsforbund indtræde som selvstændigt medlem af CWC. I forvejen er NAFs seks medlemsorganisationer (deriblandt FDB) alle medlemmer af CWC, men de opnår herved mulighed for også inden for CWC at optræde samlet gennem NAF eller at lade sig repræsentere af NAF i forskellige ekspertkomiteer og udvalg.

Strukturdebat i den internationale andelsbevægelse

DEN strukturudvikling, som har forårsaget planer som „Danmarks Brugsforening“ og „Mejeriselskabet Danmark“, er ikke noget specielt for Danmark. Da den internationale kooperative Alliances (ICA) centralkomité for nylig holdt møde i Helsingfors, forelå her en oversigt over strukturændringerne indenfor andelsbevægelsen i en række medlemslande udarbejdet af generaldirektøren for de østrigske brugsforeninger, *Andreas Korp*, der bl. a. pegede på, at netop de danske planer har med „Danmarks Brugsforening“ taget den fulde konsekvens af udviklingen. Siden den anden verdenskrig, sagde dir. Korp, er der sket en række strukturforandringer i det almindelige, økonomiske system, og de har bevirket, at også andelsbevægelsen har måttet anlægge en radikalt forandret betragtning. Det nye mønster, der herefter tegner sig, er den stærkt eller helt integrerede organisation, hvor de lokale virksomheder helt eller delvis er underordnet hovedorganisationen.

Denne rapport gav anledning til en lang og livlig debat, hvori man i store træk fra alle sider godkendte strukturrapporten som udtryk for en udvikling.

Blandt de andre emner, som ICAs centralkomité drøftede, var bistanden til op-hjælpning af u-landenes andelsbevægelse og beretning fra den kommission, der skal udarbejde rapport om revision af andelsgrundsætningerne til ICAs kongres i Wien i september 1966. *Endelig accepterede ICAs centralkomité en indbydelse til at holde møde i Danmark næste år, formentlig i april, for på denne måde at være med til at festligholde 100 året for oprettelse af den første danske brugsforening.*

Far lov at handle med mælk

kommunal tilladelse til at handle med mælk.

Der er dog knyttet specielle omstændigheder hertil. For det første ligger forretningen i et kvarter, hvor man efter myndighedernes skøn mangler en mælkedetaillist, for det andet er tilladelsen givet med visse forbehold. Således kan den indtrædes, dersom forretningen ikke overholder visse regler for det øvrige varesorti-

ment, og de første protester i den forbindelse er allerede indløbet fra andre mælkehandlerne.

Man kan altså ikke uden videre betragte tilfældet som startskuddet til en mere omfattende liberalisering.

Men det understreger naturligvis behovet for den overvejelse af en nyordning, som nu er i gang i mælkekommissionen.

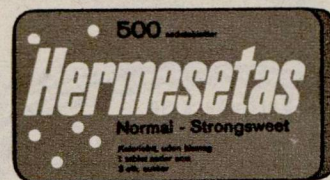

En sund tanke:
-en ny
Tandex
TANDBØRSTE
i dag
Tal med Deres tandlæge

HAR DE DÅRLIG SAMVITTIGHED.. ELLER SØDER DE MODERNE ?

Hermesetas er det moderne sødestof, der fremhæver den ægte aroma i kaffe, the og andre drikke. De vil blive sparet for mange ærgrelser over sukkerkaloriers og kulhydraters indflydelse på legemets slankhed og sundhed, når De søder med Hermesetas.

HERMESETAS SØDER HELT NATURLIGT!

Tykkeste menneske

Robert Earl Hughes, Illinois, USA. Vede en overgang 481 kilo - og havde en livvidde på 3,1 meter. Døde som 32-årig i 1958.

Flest regnvejrdsdage

Bahia Felix i Chile oplevede i kalenderåret 1916 ialt 348 regnvejrdsdage.

Flest efterkommere

Captain W. Kettle, New Foundland, som døde i 1963 i en alder af 102 år, efterlod sig 13 børn, 65 børnebørn, 201 oldebørn og 305 tipoldebørn - ialt 584 levende efterkommere.

Verdens eneste leksikon over rekorder, som spænder fra det længste overskæg til historiens korteste krig, sætter nu selv rekord med et oplagstal på 1 million

Hvis De skulle få lyst til at sætte verdensrekord - lad os sige i at gå på hænder eller ved at tillægge Dem verdens længste overskæg - så vil Deres første vanskelighed bestå i at finde ud af, hvad den eksisterende rekord lyder på. Det kan være meget svært, for ikke at sige umuligt selv på et velassorteret bibliotek - med mindre det indeholder en bestemt bog: *The Guinness Book of Records*.

Det er verdens eneste leksikon udelukkende helliget rekorder - og i sig selv en rekord. Fornylig udkom værket i sin 11. engelske udgave (desuden findes amerikanske, franske og tyske særudgaver) og dermed passeredes oplagstallet 1 million.

Med denne bog som hjælpemiddel konstaterer man i en håndevending, at det længste overskæg (tilhørende inderen *Masuriya Din*) måler 255 cm fra spids til spids, og at verdensrekorden i at gå på hænder er sat så tidligt som i året 1900 af *Johann Husslinger*. Han transportede sig selv fra Wien til Paris på denne måde. Det tog 55 dage, og da han „kun“ gik 10 timer om dagen, blev det til en gennemsnitsfart af ca. 2,8 km i timen.

Måske lader De Dem ikke imponere så let. Men hvad mener De da om den verdensrekord, som sættes i forrige århundrede af en russisk dame, fru *Vassilet*. Hun fødte ialt 69 børn, nemlig 16 gange tvillinger, 7 gange trillinger og 4 gange firlinger. Alle kom levende til verden, men en del døde tidligt. Hvad antallet af børn angår, har fru *Vassilet* hidtil været ganske uden konkurrence, men der-

imod ikke med hensyn til antallet af fødsler. En engelsk dame, som døde i 1883, nedkom ialt 38 gange (den ene gang med tvillinger) og samtlige 39 børn voksede op i bedste velgående. Aldersrekorden for fødende mødre er også sat i England. Mrs. *Gosney* fra Yorkshire var 53 år 7 måneder og 12 dage, da hun i 1906 fik en velskabt og levedygtig dreng.

Lige siden historien om Abrahams hustru i Mamrelund er der blevet fortalt om kvinder, som fik børn i en langt højere alder end mrs. *Gosney*, men Guinness beskæftiger sig kun med præstationer, for hvilke der foreligger fyldestgørende dokumentation på et mere jordisk plan end det, som repræsenteres af Det gamle testamente.

Af samme grund betragtes 113 år og 124 dage som den højeste levealder, noget menneske har opnået. Det var en fransk-canadisk skomager, *Pierre Joubert* (død 1814), som satte denne rekord. Der eksisterer talrige beretninger om langt ældre mennesker. I 1933 meddeltes det fra Peking, at hr. *Li-Chung-Yun* skulle være død i den respektable alder af 256 år, og nu om stunder hævder Sovjetunionen som bekendt, at snesevis af dens nulevende borgere hører hjemme i aldersklasserne 130-160 år. Der kan blot ikke fremlægges noget *bevis* i disse tilfælde, erklærer Guinness, og udtrykker iøvrigt sin undren over den russiske propaganda-iver på dette felt. En russer, som i dag var i nærheden af halvandet hundrede år, måtte jo nemlig have opnået en alder af ca. 100 år inden revolutionen, og det vældige antal sovjetiske jubeloldinge ville altså nærmest være en reklame for levevilkårene under tsarstyret.

Adskillige myter om overordentlig høje aldre er iøvrigt opstået ved at far og søn (eventuelt sønnesøn) har haft samme navn og af senere slægtled er blevet betragtet som én person.

Næsten lige så mange fejlagtige eller rent ud bedrageriske oplysninger kommer man ud for, når der er tale om folks *højde*, bemærker den engelske redaktør misbilligende. Ved nøjagtige målinger viser det sig næsten altid, at „verdens højeste mand“ er 20-30 centimeter lavere end han har opgivet. Når løgn og omkostninger er trukket fra, kendes der faktisk kun 8 mennesker, som har målt mere end 8 engelske feet (d.v.s. ca. 243 centimeter). Den højeste af dem var ara-

højest - hurtigst - tyndest - t

20.000

dyrest - vådest - ærligst - seje

beren *Said Mohamed Ghiza*, som døde i 1937. Han var 270 centimeter.

Hans modpol, verdens mindste menneske, en kvindelig, mexicansk dværg *Lucia Zarate* (død i 1889) målte som fuldt udviklet person 66 centimeter i højden og vejede, hvad der næsten endnu mere utroligt, kun ca. 2½ kilo. Hun svindede iøvrigt også og opgav selv sin højde til 50 centimeter (nogenlunde gennemsnitshøjden for et nyfødt barn i Danmark).

På de sidstnævnte områder er de fleste af os jo afskåret fra at gå på rekordjagt. Men der er skam felter nok endda, hvor det afgørende er det, som Guinness med et smukt udtryk kalder den menneskelige stræben. Et tiltræk-

Korteste krig

udkæmpedes mellem England og Zanzibar den 27. aug. 1896 om formiddagen. Kl. 9,02 udløb et britisk ultimatum og krigstilstand indtrådte. Kl. 9,40 kapitulerede sultanen - efter 38 minutters krigsførelse.

Største baby

En tyrkisk kvinde fra Adana-provinsen fødte i 1961 et barn, som ved fødslen vejede ca. 10,8 kg.

Største teater-succes

„Drukkenbolten“ gik på et teater i Los Angeles hver aften fra 1933 til 17. oktober 1959. Stykket er skrevet i 1843.

Mest sejlivede skibbrudne

2. steward Poon Lim's skib blev den 23. nov. 1942 torpederet i Atlanten. Han reddede sig op på en flåde og drev alene omkring, indtil han blev fundet den 5. april 1943 - efter at have levet af regnvand og fisk i 133 dage.

Mest veltalende papegøje

„Sparkie Williams“ fra Bournemouth i England havde et ordforråd på 531 ord. Den påstås at være død med sætningen I love Mama på næbbet (må det vel hedde).

Fineste lugtesans

Findes hos en møl-art, hvis hanner kan lugte en hun på en afstand af ca. 11 km.

Ældste operationspatient

James Henry Brett jr., Houston, Texas, gennemgik og overlevede en hofteoperation, da han var 111 år og 3 måneder.

ende mål for mange vil det måske være at slå den rekord, som blev sat i 1962 af japaneren *Konosuke Matsuita*. Han nåede (som leder af en el-*concern*) den højeste gage, som hidtil er noteret for en lønmodtager – omregnet til dansk mønt ca. 8,5 millioner kr. (dog ikke pr. måned, men for hele året). Hvis man ikke tager det så nøje med midlerne, kan det samme økonomiske resultat naturligvis nås hurtigere. Med kriminalhistoriens største røver-*up*, som blev forøvet i Bayern kort efter Nazi-Tysklands sammenbrud i 1945, slap forbryderne bort med guldarrar til en værdi af ca. 70 millioner kr. foruden en del platin, ædelstene og pengesedler. Gerningsmændene er

st - billigst - langsomst - størst

REKORDER

mindst - ældst - børnerigest

ldrig blevet fundet, men man ved, at der var indblandet både amerikanske soldater og tyske civilister.

Som et moralsk modstykke til disse ratenrøvere kan man nævne „verdens ærligste finder“, en arbejdsløs, amerikansk neger, *Douglas Johnston*. I 1961 fandt han på en gade i Los Angeles godt 1½ million kroner i øde, gangbare dollarsedler – og afleverede dem til politiet. Det er den mest værdifulde gang „hittegods“, nogen politistation har fået indleveret. I en randbemærkning hertil oplyser Guinness, at hvert fjerde af de mange øde, *Johnston* modtog i sagens anden-*ning*, gik ud på, at han vist ikke havde sin fornufts fulde brug.

Ikke blot for den materialistisk eller fysisk interesserede, men også f. eks. for kunstudøvere er der rekorder at slå. Det vil dog kræve sin mand. Malerkunstens største kunstværk målte således ca. 3½ meter gange 4.500 meter (4½ kilometer!). Det blev udført af amerikaneren *John Banvard* i første halvdel af forrige århundrede. Af praktiske grunde måtte maleriet naturligvis klippes over, så det kunne opbevares i flere adskilte ruller, men det var malet som ét sammenhængende billede – et panorama over det meste af Mississippi-flodens løb. Fuldt udfoldet dækkede skilderiet 3-4 tønder land. Desværre brændte dette storværk i 1891, og det største nu eksisterende maleri (det findes i den amerikanske by Atlanta) måler „kun“ 15×120 m.

Indenfor litteraturens verden er en af de mest imponerende rekorder sat af englænderen *Charles Hamilton*, som menes at være alle tiders mest produktive skribent. På sit højdepunkt (omkring 1908) skrev han (og fik trykt) ca. 80.000 ord om ugen, hvilket vil sige, at han på et par måneder

skrev lige så meget som der står i hele bibelen. Hamiltons samlede produktion er beregnet til 72 millioner ord.

Hvor vanskelig denne præstation end kan blive at overgå, er det dog nok lettere end at slå rekorden i skriftlig *kortfattethed*. Den tilhører den franske digter *Victor Hugo* og en af hans forlæggere. Forfatteren var meget spændt på, hvordan det gik med salget af hans nyeste bog (De elendige) og sendte derfor til forlaget et brev, hvori der kun stod : ? . Herpå svarede forlæggeren med et brev, som i sin fulde udstrækning lød : !

Guinness-leksikon'et indeholder ca. 20.000 andre eksempler på, hvad der er mindst, størst, tykke, tyndest, lettest, billigst o.s.v., o.s.v. De smagsprøver, som er samlet i en frise om

artiklen her, giver kun en antydning af spændvidden, og redaktørerne påstår, at de ligger i konstant korrespondance med hjælpere i 110 lande for at holde sig a jour med enhver nyudvikling på rekordmarkedet.

Moralske, sundhedsmæssige eller andre fordomme spiller ikke ind ved udvælgelsen. Verdens flittigste bigamist (62 ægteskaber på én gang) og dens mest produktive salmedigter (ca. 8000 stk.) får den samme alvorsfulde behandling. Hypervidenskabelige data og seriøse olympiske præstationer bringes side om side med en oplysning om, at det hurtigste, noget menneske solo har spist en hel, stegt okse er 42 dage. Det var en tysker, der præsterede det i 1880.

Ideen til dette enestående opslagsværk opstod hos den administrerende direktør for de engelske Guinness-bryggerier, da han for en halv snes år siden var inviteret på jagt i Frankrig og skød ved siden af alt, hvad han sigtede på.

De andre deltagere trøstede den betydningsfulde gæst ved at forklare, at det ikke var ham, der skød dårligt, men fuglene, der fløj så umanerlig hurtigt. *Javel*, svarede bryggerimagnaten, *hvor hurtigt flyver de da? Hvor hurtigt kan fugle i det hele taget flyve?* Det kunne ingen finde ud af, og til sidst besluttede den uheldige jæger at velsigne menneskeheden med svaret på så mange som muligt af den slags spørgsmål.

Sammenblandingen af bryggeri- og udgivervirksomhed er måske ikke så naturligt endda. Adskillige af de problemer, *The Guinness Book of Records* løser, er nok af dem, der tiltager i betydning, jo mere øl, man konsumerer. For slet ikke at tale om værkets betydning som højejeret ved utallige værtshus-væddemål.

Trods bogens herkomst er top-præstationerne i øl-drikning af dem, der trykkes med små typer. To liter på 11 sekunder er hastighedsrekorden. Den bliver nok svær at slå, men på dette specielle felt er udgiveren måske også mere interesseret i, at folk blot træner.

Længste normal-arbejdsuge

Abraham McLean fra Durham i England havde indtil 1956 som færgemand en normalarbejdstid fra kl. 6 til 22 fem af ugens dage, fra 6 til 23 om lørdagen og fra 9 til 23 om søndagen – en fast arbejdstid på 111 timer pr. uge.

Mest langvarige ægteskab

Et malayisk ægtepar, sir Temulji Narian og hustru nåede deres 86 års bryllupsdag. De blev gift, da de begge var 5 år. For lande, som ikke tillader børneægteskaber, er rekorden 82 år.

Største frimærke

Udgivet i Kina 1913. Måler 25 gange 7 centimeter.

Største overenskomstkrav

De ledende videnskabsmænd ved det britiske atomforskningsinstitut mødte i 1958 til overenskomstforhandling med krav om en lønforbedring svarende til 46.000 kr. om året pro persona.

Alle de ostersorter, der ses på billedet, fås i brugsen – og flere til. Der er ost til hverdag og ost til fest, og Karen Kok har fundet lækre osteopskrifter frem, som det lønner sig at prøve.

★ **osteranden** kan tillaves i forvejen. Den passer udmærket som festmiddagens mellemret eller som afslutning på en finere frokost.

★ **osteboller** gør altid stor lykke som middagens osteret eller den aften, man hygger sig med gode venner.

★ **ostefyldte pebre** kan udmærket anvendes som selvstændig osteret, når pebrene er store. FylDET kan varieres med f. eks. lige dele danablu, camembert og smør.

I moderne butikker kan ost kun sælges udskåret og pakket i klart saran eller andre former for emballage. Man kan ikke „smage sig frem“ til den ost, man vil

have, men må stole på emballagens oplysninger og den handlendes omhu både i valg af ost og dens behandling i butikken.

De bløde oste må ikke være forlagrede i butikken. Derfor er det bedst, hvis man ønsker dem lagrede, da at købe camembert, brie, havarti, esrom og lign. oste et par dage før de skal spises, og derefter opbevare dem ved 16-18 grader.

De faste oste skal helst opbevares ved kældertemperatur (ca. 8-10 grader). Hvis spisekammeret er for varmt, må osten i køleskab, helst i døren. Det er godt for smagen, om osten kan tages ud en timestid, før den skal spises.

Så længe der ikke skæres af osten, kan den opbevares indpakket, som den er købt. Når saran'en er taget af, bør osten lægges i en ren plastpose eller i aluminiumsfolie, inden den sættes til side.

Reven ost er et dejligt smagskrydderi, og hertil kan de kedsommelige osterkorper udnyttes.

LISES KARTOFFELRET

★ $\frac{3}{4}$ kg rå kartofler, 1 løg, 100-150 g reven ost, 2 tsk. FDB paprika, 1 spsk. salt, $\frac{1}{2}$ dl mælk, 20 g margarine.

Kartoflerne skrælles og skæres i tynde skiver. Løgene hakkes. Kartofler, løg, ost, paprika og salt lægges lagvis i et smurt fad. Mælk hældes ved. Bages i ovnen ca. 40 min. ved god varme (200°). Retten kan serveres som „småvarmt“ eller serveres til kryddersild eller marinerede sild og til stegt medisterpølse, bajerske pølser, frikadeller o. lign.

FRANSK OSTERET

★ 3 Buko flødeoste, 3 dl piskefløde, $\frac{1}{2}$ tsk. FDB paprika, 1 tsk. salt, 1 bdt. purløg, 2 bdt. radiser, 4 bl. husblas (2 mål pulv. husblas).

Flødeostene røres op med stivpisket fløde. Paprika, salt, hakket purløg og radiser blandes i. Den udblødte, smeltede husblas røres i. Blandingen hældes i en randform, der sættes i køleskabet, til den er stiv. Randen løsnes med en kniv og dyppes evt. i kogende vand, før den vendes. Grøn salat med olie-eddike-marinade serveres i midten af randen. Pumpernickel, knækbrød eller ristet brød gives til.

OSTEBOLLER

★ 65 g margarine, $2\frac{1}{2}$ dl vand, 125 g mel, $\frac{1}{2}$ tsk. salt, 4-5 æg, 50 g parmesanost eller 150-200 g reven ost. Olie til kogning.

Margarine og vand koges sammen. Mel og salt tilsættes under kraftig røring. Dejen røres sammen til den er blank og slipper gryden, som så fjernes fra varmen. De sammenpiskede æg røres i dejen lidt ad gangen. Parmesanost eller reven ost tilsættes. Olien opvarmes. Bollerne formes med en stor teske og koger lysebrune, 3-5 min. Tages op med en hulske og lægges på fedtsugende papir. Serveres meget varme med radiser, reven ræddike eller solbær-syltetøj. Bollerne smager bedst friskkogte, men kan luges i ovnen.

OSTEFYLDTE PEBRE

★ 2 pebre, 50 g smør, 100 g Buko flødeost.

Et låg skæres af peberfrugterne ved stilk-enderne. Kærnerne fjernes. Massen fyldes i frugterne, undgå lufthuller. Frugterne lægges koldt ca. 1 time, til ostemassen er hård, skæres så i skiver og serveres f. eks. med pumpernickel og kiks.

Fadene er fra Magasin Anva.

10 stk. kr. 4,50

**mildt sagt:
en forrygende succes
for den gode smag!**

**Matanzas er altid ens i kvalitet, smag og udseende...
Matanzas er på rekordtid blevet
et af de førende mærker på det danske marked.**

NORDISK TOBAKS KOMPAGNI A/S

Den specielle
fine tobaksnydelse
midt imellem cigareten
og cigaren.

Lettest med

Nilfisk

Med Nilfisk er De sikker på at få en virkelig kvalitetsstøvsuger, udviklet og stadig forbedret af støvsugerekspertter med mere end 50 års erfaring og gennemprøvet af husmødre i mere end 70 lande – Nilfisk er dansk kvalitet i eksportklasse. Og Nilfisk giver Dem mest: omfattende brugsrigtigt tilbehør med 3-i-1-eet mundstykke, bred børste, radiatorbørste, rund børste, skrårør og møbelmundstykke. Kunne De ikke få lyst til at skifte Deres gamle støvsuger ud?

Nilfisk er brugsrigtig i form, konstruktion og tilbehør.

● Brugsrigtigt tilbehør til ethvert formål

● Nilfisk løber på hjul og følger Dem overalt

● Indstillelig sugestyrke fra normal til meget kraftig

● Nilfisk kan benyttes med og uden papirpose

Også havenes husmænd er blevet klemmt inde

I de sidste ti år er der ikke bygget nye fartøjer til den egentlige småskibsfart i Danmark. Så hårdt er „havenes husmænd“ blevet ramt af brobygningen og af den tekniske og økonomiske udvikling, som også på søen har gjort rationalisering til en bydende nødvendighed, fortæller Leif Larsen i denne artikel om småskibsfartens svanesang.

FORBINDELSESLINIERNE mellem Danmarks knapt 600 øer er i disse år ved at ændre karakter. Det omfattende brobyggeri har gjort mange øer „landfaste“, og når Storebæltsbro og Øresundsbro bliver klar til brug, vil det næsten revolutionere de maritimt-trafikale forhold. Allerede nu er der imidlertid en omvæltning i gang, fremkaldt af den tekniske og økonomiske udvikling i de sidste årtier. Det mest synlige resultat heraf er den egentlige småskibsfarts voldsomme tilbagegang.

Disse fartøjer på mellem 20 og 100 brutto-registertons fik deres store opsving, da sejlskibene blev udkonkurreret af damp-

En af „havenes husmænd“ har lagt sin tremastede skonnert ind i den lille havn, men han presses stærkere og stærkere af brobygningen, der letter vilkårene for landevejstransporten.

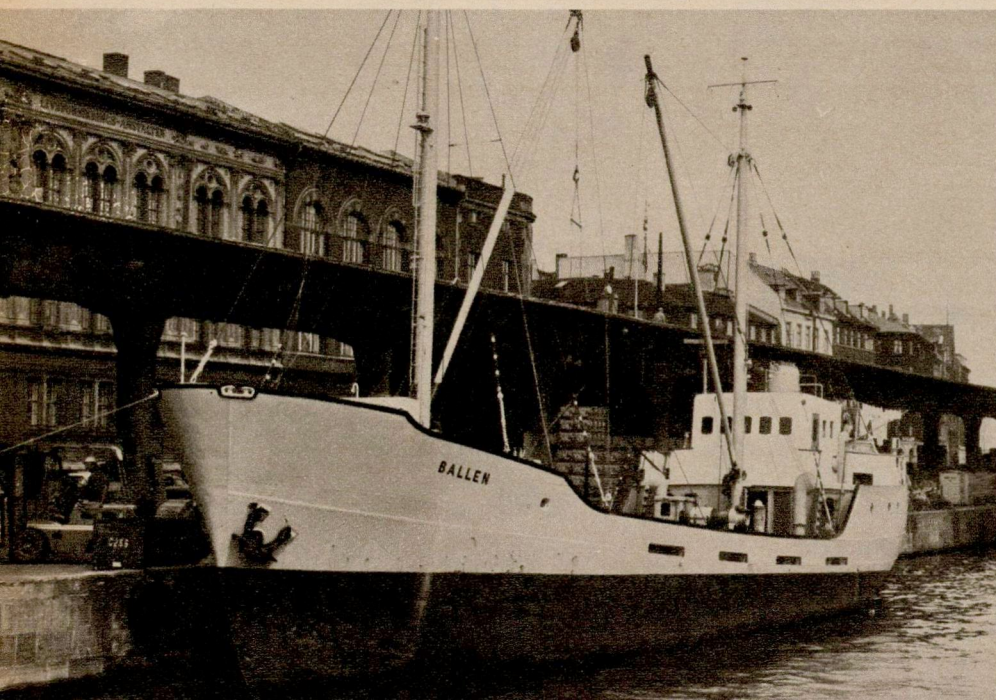
skibe og senere motorskibe. I 1915 havde Danmark 900 sejlskibe uden hjælpemotor – i dag er der to. Sejlskibenes indenrigstrafik overtoges i vid udstrækning af småskibene, men nu ser det ud til, at netop denne type fartøjer selv synger på sidste vers. „Havenes husmænd“, som man kalder de mindre skibe, er simpelt hen blevet lige så „indeklemte“ som deres kolleger på landjorden.

Ingen nye siden 1955

For 30 år siden var der indregistreret 556 lasteskibe på mellem 20 og 99 brutto-registertons. For 10 år siden var dette antal faldet med nøjagtig 100, men så gik der kun 7 år, før der var forsvundet endnu 100 i denne gruppe fartøjer, og 1. januar i år var der kun 296 tilbage.

Siden 1955 er der ikke bygget nye småskibe til fragtfart. I stedet modtager værfterne en række bestillinger på de såkaldte coasters på omkring 300 BRT. De kan føres af sætteskipperne, efter at det for nogle år siden blev tilladt søfolk med sætteskipper-eksamen at føre både på indtil 300 BRT mod tidligere kun 150 BRT. En anden for-

Der er ikke bygget nye fartøjer til den egentlige småskibsfart i de sidste ti år. Denne sejladsskib må rationaliseres, hvis den ikke skal synge sin svanesang. Til højre et skib af ældre type, herunder et af de yngste medlemmer af småskibsflåden.

del er, at coasteren har en tilladt lasteevne op til det tredobbelte af skibets brutto-tonnage, og det er betydelig mere end i ældre skibe af tilsvarende størrelse.

Da de nye coastere også er gennemmekaniserede og kan losse og laste på et minimum af tid, er de i færd med fuldstændig at uddancere de gamle småskibe.

Mandskabsmangelen

En anden konkurrent er lastbilerne. Mange firmaer går simpelt hen over til at lade de varer, der skal over vand, blive på lastbilen og dens anhænger, som sejles over med færger. Her spares både tid, arbejds-

kraft og penge, og det har f. eks. betydet en væsentlig nedgang for skibsfragt af tømmer fra Sverige. Lastbiler kører op i de nord-svenske skove, læsser tømmeret på, og uden omladninger af nogen art, havner det til sidst på tømmerlagre rundt om i Danmark.

Der er også andre vanskeligheder for de mindre skibe. Forretningsfører P. L. Erichsen fra Rederiforeningen for Mindre Skibe fremhæver, at manglen på arbejdskraft spiller ind.

— Før i tiden var mandskabet på de mindre skibe med til at udføre sømandsarbejdet ombord og deltage i losning og lastning, men de unge i dag vil ikke slide sådan i det. Derfor er det vanskeligt at skaffe be-

sætning på de skibe under 160 tons, hvor der kan losses og lastes uden medvirken fra arbejdere i land. For øvrigt får man mest ud af det, hvis skibets ejer selv fører sit skib, oplyser P. L. Erichsen.

Lystsejladsskib og jordomsejlinger

Men mange giver op. For nylig solgte en skipper fra Rønne sit skib. Han ville i land og arbejde i stedet. Af forretningsføreren i rederiforeningen bliver han betegnet som en af de dygtigste og mest energiske i branchen. Derfor har dette vakt særlig opmærksomhed blandt småskibsrederne. Især Rønne-skipperens udtalelser om, at småskibene om få år var helt udkonkurrerede.

Nogle småskibe sejler ud tre fire gange ugentlig med lystfiskere, som for en fast billetpris tilbringer 5–6 timer ved dybt vand for at prøve lykken med fiskestangen.

Sommerens radioskib er et andet eksempel på, hvorledes de mindre skibe søger anden beskæftigelse end den oprindeligt bestemte. Mange skippere sælger eller forbereder salg til „landkrabber“ som har fået lyst til at eje en båd, måske for at starte ture Danmark rundt, eller endog jordomsejlinger. Sådan en færd agter en skolelærer at foretage i en 160-tonner (hvad sagkundskaben, der kender den pågældende båd, i øvrigt fraråder).

Lasten køres om bord på skinner

Fremtiden tegner således mørkt for Havnens Husmænd. Det er allerede mange år siden, sejladsskibet med frugt fra det fynske øhav blev indstillet. Lastbilerne overtog arbejdet. Siden har stadig flere fragtforbinder skiftet karakter. Hvor det ikke er rullende materiel, der anvendes, er det nye

maritime metoder som „rul-på-og-rul-af“ systemet, en engelsk lastemetode, hvor skibet er forsynet med en stævnport, som kan lukkes op, når gods på specielt byggede skibsvogne eller trailers køres om bord via skinner på kajen og på skibets dæk.

En sådan trailer tager med lethed 25 tons gods, og i løbet af fire timer kan mellem 600 og 700 tons varer både lastes og losses fra et fragtskib, hvor dette nye system gennemføres.

I andre skibe er indbygget hydrauliske spil ved lasten, eller tip-top moderne styre-grej med automatisk styring, som kan spare mandskab og føre hurtigt og sikkert fra havn til havn.

Fraktpriserne spiller også ind. Småskibs-rederforeningen mener, at monopoltilsynet for længst burde have givet tilladelse til højere fragter end de vejledende rater, som trådte i kraft i april i år.

Efter foreningens beregninger er fragterne kun steget med ca. 25 procent de sidste 10 år for mindre skibe i sejlads mellem danske havne. Prisen pr. ton er f. eks. kun steget fra 12 til 16 kr. for fragt, der sejles mellem Nakskov og Alborg og fra 15 til 20 kr. pr. ton fra f. eks. Bornholm til Frederikshavn.

Til disse priser kommer visse tillæg – afhængigt af, hvilken vare man sejler med. Der er i hundredvis af takster og særlige tillæg, men mens de tidligere blev betragtet som minimaltakster, er de nu nærmest maksimaltakster. Med noget ældre materiel og et skib, som sejler i et mere adstadigt tempo, er det en meget lille fortjenstmargi-n, der arbejdes med. Det er derfor små-skibenes svanesang, den senere tid er into-neret med fuld styrke.

Automatikken styrer bedre end den erfarne søulk

Den hastige tekniske udvikling på land-jorden har ændret produktionsmetoder med det videre sigte helt at overflødig gøre men-neskers deltagelse i en række arbejdsproces-ser i industrien. Den samme udvikling er i lige så udstrakt grad i gang på havet. Den tid er måske ikke fjern, hvor en enkelt tek-niker blot er med som kontrollant på et fuldautomatisk fartøj, hvor alt foregår ad elektronisk vej. Selv de mange knagende dygtige søfolk, der kender indenrigsfar-vande som deres egen bukselomme, kommer ved håndstyring op på 6-8 graders unøj-agtighed ved sejlads, men et elektronisk selvstyreanlæg afgiver ved hjælp af elektri-ske signaler besked til en elektromotor, der gennem en hydraulisk pumpe omgående på-virker styremekanismen. Det giver under en grads unøjagtighed og sparer både brænd-stof og rejsetid.

De nye opfindelser overgår langt et helt menneskelivs indvundne erfaringer i sø-mandskundskab, og de bidrager til, at bil-ledet i havnene i de nærmeste år bliver total ændret.

LEIF LARSEN

Stikord om en stikkontakt og GRAM!

Se Dem om... i køkken, bryggers eller den tørre kælder. Ja, ikke sandt? Der sidder den – stikkontakten – klar til at slutte forbindelsen med en GRAM dybfryser – klar til at sikre Dem kontakt med en nemmere og mere økonomisk hverdag.

Der er plads til en GRAM dybfryser – den kræver ingen fordyrende installation – en stikkontakt er nok!

Boks eller skab?

Begge muligheder er den bedste - når De vælger GRAM. Kun Deres pladsforhold kan afgøre Deres valg.

GRAM HJEMMEFRYSER

- med lette trådkurve og »quick-freezer« til lynnedfrysning. Vælg mellem 3 praktiske størrelser: 145 liter - 250 liter - 412 liter.

GRAM CONTACTFREEZER

det slanke fryseskab med konstant dybfrosttemperatur overalt.

Vælg mellem 2 praktiske størrelser: 115 liter - 165 liter.

DER KAN VÆRE MANGE KILO I ET

GRAM
BRØDRENE GRAM A/S VOJENS

Jeg er også gået over til **PRINCE**

Ja, rigtige cigaretrygere har valgt Prince, cigaretten med den fine, afrundede blended-tobakssmag plus Whitronfilter, det snehvide fiber-filter, der giver Dem den fulde tobakssmag og det lette træk...

Filtercigaretten med fuld tobakssmag

Brugsen på

To danske etnografer analyserer årsagerne til, at andelsbevægelsen ikke fik fodfæste på øen Bellona i Stillehavet – en historie, som trods afstanden måske også kan være lærerig i vor del af verden.

HVORFOR gik brugsen på Bellona neden om og hjem?

Det er ikke et spørgsmål, som har givet danske forbrugere og andelsfolk vågne nætter, for Bellona er en ø med kun 700 beboere langt borte i det vestlige Stillehav, og den omtalte brugs var en lille palmebladshytte, hvorfra der solgtes forbrugsartikler til 44 medlemmer og deres husholde.

Alligevel har tilbageslaget for andelsbevægelsen i dette isolerede samfund været genstand for en nøje undersøgelse af to unge, danske videnskabsmænd, og det ville være forkert at betragte deres arbejde som skalkeskjul for en ferietur til et eksotisk sydhavs-paradis.

De to forskere, magister *Torben Monberg* og stud. mag. *Leif Christensen*, repræsenterer etnografien – læren om mennesket som medlem af et bestemt samfund og bærer af en speciel kultur. Denne samfundsvidenskab er netop i disse år inde i en kraftig udvikling, båret frem af den samme interesse, som omgiver f. eks. u-landsproblemerne. Styrelsen for teknisk Samarbejde med Udviklingslandene har da også ydet støtte til et nyt tidsskrift, *Jordens Folk*, som *Dansk Etnografisk Forening* i år er begyndt at udgive, og fra hvilket vi har hentet oplysningerne om Bellona-undersøgelsen.

Medens etnografi tidligere var en ren museumsvidenskab, der for en lægmand nærmest understregede indtrykket af noget kuriøst og aparte ved fremmed sæd og skik, så lægger man nu hovedvægten på undersøgelser, som kan bidrage til forståelse af primitive folks handlemåde. Indsigt heri kan også være af praktisk økonomisk betydning, ikke mindst når det gælder at vælge den rigtige form for bistand til et u-land. Udviklingen på Bellona er et skoleeksempel på, hvor svært det kan være.

Fra denne ø indløb der i 1959 en anmodning til de britiske myndigheder over protektoratet *Salomon-øerne* om assistance ved

sydhavsøen

oprettelsen af et andelsselskab. Det kom i gang i 1960, skilt i to afdelinger: dels en brugsforening og dels et produktionskoooperativ, som skulle forestå eksport af øens eneste salgsvare, kopra (tørrede kokosnødder). Efter kun 2½ års levetid måtte begge foretagender likvidere i 1963. Hele indskudskapitalen var tabt, og der var oparbejdet en betragtelig gæld.

Problemet for de to etnografer var altså, *hvorfor* det gik sådan. En usagkyndig ville vel gætte på, at fiaskoen ganske enkelt måtte forklares som resultatet af en almindelig konservatisme. Bellona var helt op til den 2. verdenskrig næsten totalt isoleret fra omverdenen, og det er en meget almindelig forestilling, at småsamfund af denne art er ganske stillestående og helt afvisende overfor kulturforandringer. Sådan forholder det sig imidlertid ikke. Selv i en lille verden helt for sig som den, Bellona tidligere udgjorde, skete der stadige kulturforandringer. Andelsselskabets fallit kunne altså ikke forklares med en kompakt modstand mod alt nyt. Men hvad var årsagen da?

Ja, for det første havde regeringsrådgiverne åbenbart overset, at selv den fåtallige

befolkning på Bellona slet ikke udgør det fællesskab, romantiske europæere regner med at finde i primitive samfund. Der eksisterer et klart modsætningsforhold mellem tre store slægtsgrupper, som bebor hver sit distrikt på øen: *Matangi* i øst, *Ghongau* midt på øen og *Ngango* mod vest.

Forslaget om at få oprettet et andelsselskab var kommet udelukkende fra folk, som hørte til Ghongau-gruppen. Derfor var beboerne fra de to andre distrikter meget tilbageholdende med at melde sig ind. Af lignende grunde var det desuden vanskeligt at få beboerne til at arbejde sammen om de tre transportopgaver, som nødvendigvis måtte løses i fællesskab. Så længe der var håb om en betydelig økonomisk gevinst, overvandt de ganske vist modviljen mod at arbejde sammen på tværs af de traditionelle skellelinier, men ved den første modgang gik samarbejdet itu.

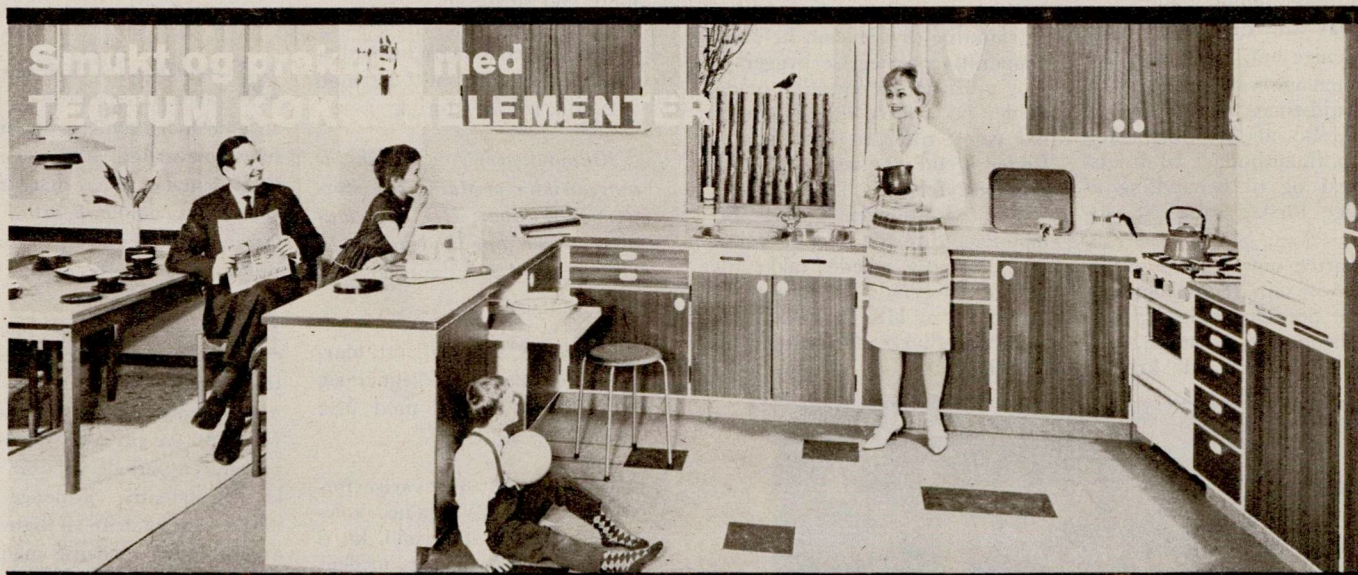
For selve brugsens vedkommende gjorde sig ved siden af det lave medlemstal endnu en vanskelighed gældende:

Hele projektet var baseret på en finansiell vekselvirkning mellem produktionsselskab og brugsforening, idet man regnede med, at de penge, medlemmerne fik ind ved koprasalget, ville de stort set anvende på varekøb i brugsen. Kun derved kunne butikken nå en rentabel omsætning, og i sidste omgang ville det jo komme medlemmerne til gode. Det forstod de tilsyneladende godt nok,

men der var ét forhold, man ikke havde taget i betragtning, nemlig at det økonomiske system på Bellona er helt forskelligt fra det europæiske.

På Bellona erhverver man sig ikke social prestige ved at skrabbe penge og gods sammen. Det at være en „rig mand“ er ikke noget attråværdigt i sig selv. En mand fordele størstedelen af, hvad han producerer, til sine hjælpere og bestemte slægtninge – og beholder kun en mindre del til sig selv. Dette gjaldt også indtægten på kopra-salg til andelsselskabet. De penge, som skulle have sikret brugsens omsætning, gik altså andetsteds hen. Kapitalen sivede på den måde bort, og likviditeten forringedes, indtil butikken måtte lukke og andelsbevægelsen på Bellona ophøre.

For kyndige etnografer er historien naturligvis endnu mere kompliceret. Ikke-fagfolk kan efter behag betragte den som et vidnesbyrd om de forskelligheder, som endnu præger tilstandene i jordens forskellige egne, eller som et eksempel på, at vi trods alt ligner hinanden en del. Hvad man vælger, vil bl. a. afhænge af, om man tror, at et i sig selv udmærket initiativ også her i Danmark kunne tænkes at strandes på en prestige-kamp mellem de beboere i tre boområder, som i fællesskab skulle have nydt godt af projektet. Men sådan en parallel til Ghongau, Matangi og Ngango findes vel ikke udenfor Salomonøerne?

Et køkken må gerne være både praktisk og pænt. Med Tectum-køkkenelementer har De alle muligheder for at få det helt rigtige køkken, hvadenten det drejer sig om nybyggeri eller udskiftning af det køkken, De har, og ikke er helt tilfreds med. Med Tectum er De sikker på top-kvalitet til rimelige priser. – Tectum-køkkenet fik guldmedalje på den 11. Triennale i Milano. Tectum-elementernes indretning er skabt på grundlag af indgående funktionsstudier. Tectum-køkkenet skaber orden, overblik og sparer Dem for unødvendige skridt og bevægelser.

Tectumskøkkenkonsulenter udarbejder GRATIS og helt uden forbindelse for Dem forslag til netop DERES køkken. Se Tectum-køkkenet på Roskildevej 45 (Herstedvester - i FDBs møbelhus), Glostrup. Tolderlundsvej 16, Odense. Voerbjergvej, Nr. Sundby. Havnen, Struer. Horsensvej, Viby J. – eller i »Byggecentrum, Gyldenløvesg. 19, København.

JA, jeg er interesseret i at få mere at vide om Tectum-køkkenet og ønsker GRATIS den ny brochure tilsendt.

Navn:

Adresse:

By (postdistr.):

Kuponen sendes til:
TECTUM, Roskildevej 45, Glostrup

HB

HVAD SIGER MAN I HB

DEN 11. og 12. september afholdt HB sin første kongres. Den gennemførtes, som det er foreskrevet i de nye vedtægter for HB, der blev vedtaget i foråret, og da det som nævnt er den første kongres, og da der var nogen spænding om, hvorledes dette nye foreningsorgan ville komme til at fungere, er der anledning til lidt nærmere at omtale kongressen.

Den er trådt i stedet for to årlige repræsentantskabsmøder, og den er, som disse var det tidligere, vor forenings højeste myndighed. Kongressens funktioner er tidligere beskrevet på denne plads, og spørgsmålet er, om disse funktioner nu blev udført på en for alle fuldt tilfredsstillende måde.

Det var alle deltagere i kongressen enige om, at de blev.

Sammenlagt var der en halv snes arbejdstimer til rådighed til fremlæggelse af beretning, årsregnskab, finansbudget, til diskussion heraf og til behandling af forskellige forslag samt til valg.

I debatten om virksomhedsberetningen og om regnskabet deltog 17 af de delegerede, og man kunne glæde sig over, at det, også i de indlæg, der havde kritiske

indslag, i alle tilfælde var positive indlæg fremført ud fra ønsket om at få ændret utilfredsstillende forhold til gavn for de medlemmer, de pågældende delegerede repræsenterede.

FOR de delegerede ved en sådan kongres er det fristende at benytte lejligheden til at fremføre de små ting om lokale forhold eller andet, der i det daglige forekommer så betydningsfulde. Det skal der naturligvis også være tid til og plads for, men først og fremmest må de store linier i den omfattende virksomhed, HB er, naturligvis indtage den centrale plads i drøftelserne.

Dette synes også i højere grad end i det hidtidige repræsentantskab at være blevet tilfældet på kongressen.

Det mest glædelige ved denne HBs første kongres var konstateringen af, at der er forståelse i en meget høj grad for nytten og nødvendigheden af respekten for andres synspunkter.

DER er ikke opstået noget skel mellem repræsentanterne for HBs gamle område i og ved København og repræsentanterne fra de nye områder i de andre landsdele – tværtimod.

Københavns og provinsens medlemsrepræsentanter har, lige siden den første sammenslutning fandt sted, vist den samarbejdsånd og samarbejdsvilje, som hele den kooperative bevægelse bygger på – og gjort det på en sådan måde, at der ikke på et eneste område har været tilløb til interessekonflikter – end ikke ved valgene til HBs bestyrelse.

Ved afslutningen kunne formanden, direktør Kaj Nielsen, med oprigtig glæde takke de mange delegerede for deres medvirken til, at HBs første kongres fik et så vellykket forløb, som tilfældet var.

FRA BERETNING OG REGNSKAB

Beretningen om HB i regnskabsåret 1964/65 er udsendt og kan fås på forlangende i alle HBs afdelinger. Af dette omfattende materiale bringer vi nogle enkelte oplysninger:

Omsætningen i året blev på 721,2 millioner kroner, hvilket er 148 millioner kroner mere end året forud – en stigning på over 25 pct.

Medlemstallet steg fra 262.915 til 345.111 familier.

Butiksantallet er steget til 398, hvilket er 77 mere end året forud. 5 af butikkerne er Comus-butikker mod i fjor 3. Antallet af supermarkeder er steget fra 96 til 136.

Antallet af medarbejdere var 5236 mod i fjor 3836.

Produktionen i HBs virksomheder – fedevarer, salater og brødprodukter androg 156,4 mill. kr. eller 30,2 mill. kr. mere end sidste år.

Fra HBs egne lagre udsendtes varer for over 268 mill. kr. mod 212 mill. kr. året forud.

Kolonialvarer og husholdningsartikler er stadig den største varegruppe i HB. Salget af disse varer har andraget 413 mill. kr. mod 327,5 mill. kr. året forud.

Fedevarer, salat, æg, ost, margarine og smør etc. tegner sig for 198,3 mill. kr. mod året forud 161,7 mill. kr.

Der er i HB solgt varige forbrugsvarer – TV, radio, køleskabe m. v. for 12,4 mill. kr. – sidste år for 9,5 mill. kr., medens andre specialvarer er steget fra knapt 5 til over 18 mill. kr.

Fra regnskabet er der også store tal. HB har i arbejds løn – inklusive produktionen – i året 1964/65 udbetalt 80,5 mill. kr. foruden 3,6 mill. kr. i pensionsbidrag og andre personaleomkostninger. Sammen med hus-

lejeudgifter på næsten 10 mill. kr. og andre driftsudgifter giver det samlede omkostninger på 115,8 mill. kr. Det samlede bruttooverskud var 151,4 mill. kr., og der bliver således et nettooverskud på 35,6 mill. kr. som resultat af årets drift.

Af nettooverskudet vil – i form af en 4 pct. dividende – næsten 29 mill. kr. blive tilbagebetalt medlemmerne sidst på året.

HBs status balancerer med 225,7 mill. kr. Den største post er HBs ejendomme, der er bogført til et beløb på 77,6 mill. kr.

ALLE de ovenfor nævnte tal og oplysninger er dem, der var gældende ved regnskabsårets afslutning den 3. april 1965. Er De interesseret i flere oplysninger om den store virksomhed, De som medlem er medejder af, anbefales årsberetningen – der er masser af tal og oplysninger om HB i 1964/65.

PÅ INDKØB I HB

På vejen gennem HB-afdelingen er der nye ting at finde – og at glæde sig over.

Margarinen fra FDB har fået åben datomærkning – dvs. en dato indtil hvilken det er absolut forsvarligt, at den sælges. Efter denne dato har margarinen endnu en holdbarhedstid, der sikrer, at den er frisk, til den er brugt op i husholdningen.

Den vacuumpakke kaffe i 250 grams dåser sælges for tiden med den populære husmoderrabat. Den andrager indtil videre 40 øre pr. dåse, således at prisen i en periode vil være 4,98 kr. Formodentlig vil mange husmødre benytte denne lejlighed til at prøve den moderne måde at købe kaffe på – og til at sikre sig et lager af kaffe med næsten ubegrænset holdbarhed.

Californiske dadler og svesker (de ekstra store) er nu igen fremme i den tiltalende plastboks. Dadlerne er stenfri, meget lækre og delikate både i udseende og smag. Der er 283 gram for 1,96 kr. Plastboksen med de fine, store svesker har et vægtindhold på 312 gram – prisen er 2,28 kr.

Udsnit af de delegerede ved HBs første kongres med formanden, direktør Kaj Nielsen på talerstolen.

HB

SPECIALVARER PÅ NØRREBRO

I HB-Arako butikken, Nørrebrogade 48 (ud for Griffenfeldtsgade) i København har man så megen plads til rådighed, at der ud over radio- og TV-apparater nu også findes en række andre „store“ ting til husholdningen. Det er blandt andet køleskabe, fryseskabe, gas- og el-komfurer, vaskemaskiner, opvaskemaskiner og andre el-køkkenartikler samt symaskiner m.v. Medlemmerne er velkomne til at se på udvalget og få alle oplysninger – bl. a. også om de fordelagtige vilkår, disse varer kan købes på.

NYT OM MØBLER

Billedet, man ser her, er det samme, som pryder forsiden på HBs nye møbelkatalog; her kan det blot ikke gengives i de fine farver, kataloget er trykt med. Er De interesseret i at få det smukke katalog, der viser et godt udsnit af det righoldige udvalg i HBs to møbelafdelinger, så er De velkommen til at rekvirere det. Kataloget blev lidt forsinket – i Samvirke den 15. september stod der at læse, at det kunne rekvireres, og mange har måttet vente på det. Nu findes det altså i de to møbelafdelinger Vesterbrogade 39 og Nørrebros Runddel i København. De må godt ringe efter det, men hvis De selv henter kataloget, får De set hele udvalget – også det, der ikke er kommet med på tryk.

MORTENSAFTEN

SELV OM mortensaften ikke er helligdag, så er det for de fleste mennesker blevet en tradition at lade mortensaften give anledning til lidt fest – i hvert fald et festmåltid.

For langt de fleste har andesteg afløst den tidligere traditionelle (og nu så dyre) mortensgås, og det må siges, at man med en and og dens tilbehør, købt i HB, kan få et forholdsvis billigt festmåltid.

Indkøbsfolkene i HB har for længst sikret sig de dybfrosne ænder, der skal til. De findes i tre størrelser: 1900, 2000 og 2100 gram, og priserne er henholdsvis 18,98 kr., 19,98 kr. og 20,98 kr.

Det mest tiltalende ved at lave festmad af denne art er, at man også kan komme let over tilberedningen af tilbehøret:

Minutsvesker i pakke med 454 gram – pris 1,98 kr. – *rødkål* i dåse med 565 gram til 1,48 kr. og *ribsgelé* i glas med 200 gram til 1,68 kr. – samt, hvis det ønskes, *ribssaft* til rødkålen: ½ fl. 2,18 kr.

Og skal der serveres et glas rødvin til, så behøver heller ikke det at blive urimeligt dyrt. Vi anbefaler *Cotes du Rhone*, der for en hel flaske koster 10,50.

FRUERSTUE-TIPS

Om marcipan. *Fruerstuens leder, fru Nanna Eckéll, har sendt os følgende hyldest til og råd om anvendelse af marcipan:*

Ren rå marcipan hele året, er det ikke en dejlig nyhed og en god idé? – Nok ved vi, at jul og marcipan hører sammen, men marcipan smager da dejligt hele året rundt og kan bruges til mange andre ting end konfekt. F. eks. smager det godt og ser festligt ud med marcipanskiver ovenpå en lagkage med chokoladeglaser – eller som fyld i rosinboller; hvilket man gør således: Dejen udrulles, skæres i firkanter, der lægges en marcipankugle på hver, dejen samles herom til boller, pensles og bages. Flækkes senere og smøres med smør.

Marcipanmassen smager også dejligt som fyld i mazariner eller i hele stegte æbler – og naturligvis anvendt til kranskekage. Denne rå marcipan består af ¾ mandler og ¼ sukker, den fås i ruller med 80 gram til 1,98 kr.

HBs BESTYRELSE EFTER KONGRESSEN

EFTER de nye vedtægter for HB skulle der ved kongressen i september måned vælges en formand og otte andre medlemmer til bestyrelsen. Der er ikke vedtægtsmæssigt bestemt nogen fordeling af mandaterne på de forskellige landsdele, men det har været alles mening, at de nye medlemsområder i provinsen skulle have en rimelig repræsentation i bestyrelsen. Man må sige, at det fuldt ud er blevet tilfældet.

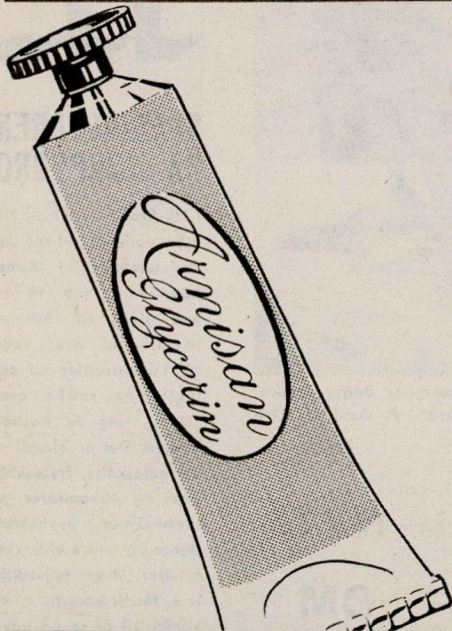
I forhold til medlemstal og omsætning ville en repræsentation på tre personer fra provinsen have været særdeles rimelig, men de delegerede fra det „gamle“ HB-område ønskede ikke at pleje lokale interesser. Uden københavnske stemmer ville ingen provinsrepræsentant være blevet valgt, og alligevel gik det sådan, at ikke mindre end fire provinsrepræsentanter nu har sæde i HBs bestyrelse.

Til formand genvalgte med akklamation direktør *Kaj Nielsen*. Af den hidtidige bestyrelse genvalgte overlærer, fru *Karen Appelt*, borgmester *Ove Hansen* og direktør *Poul Petersen*. Fra det storkøbenhavnske område nyvalgte endvidere kommunaldirektør *P. Axelsen*, Brøndbyerne. Fra provinsen valgte formand *Henry Hansen*, Ålborg; fuldmægtig *Henry Jørgensen*, Odense; forretningsfører *K. Sølvsten Rasmussen*, Århus og kriminaloverbetjent *Jens Therkildsen*, Hjørring.

I et senere bestyrelsesmøde har bestyrelsen konstitueret sig med den hidtidige næstformand *Poul Petersen* som 1. viceformand og *Henry Hansen*, Ålborg, som 2. viceformand.

Billedet er fra det første bestyrelsesmøde efter kongressen. Fra venstre: formanden *Kaj Nielsen*, bestyrelsens sekretær *Børge Jensen*, fru *Karen Appelt*, den forretningsmæssige leder *A. Ellemann*, *Henry Hansen*, *K. Sølvsten Rasmussen*, *Poul Petersen*, *P. Axelsen*, *Ove Hansen*, *Jens Therkildsen* (bagest) og *Henry Jørgensen*.

Et par dråber
ARNISAN glycerin

holder Deres hænder
glatte og bløde

DEN HENSYGNENDE BYGD OG DEN LARMENDE BY

En hastig omstillingsproces er i gang på Færøerne.
Strømmen går fra små bygder ind mod større samfund. Kontrasten er skærende, og problemerne vokser

TEKST OG FOTO: PETER ALBERG JENSEN

„NEJ, NEJ, her er snart ikke noget længere. Tænk dig blot, da jeg rendte og legede her som dreng, var her tredive-fyrre huse og næsten to hundrede mennesker. Nu er bare fjorten huse beboet. Og vi er vel godt halvfjerds tilbage.“

Fortælleren er en gammel Myggenæsmand. Vi møder ham oven for bygden, hvor den stenede vej op til haugen ender. Ved hånden har han en lille pige, sikkert et barnebarn. Han er midt i firserne og efter eget skøn ikke meget bevendt mere. Efter vor målestok er det nu ikke forundt mange firs-årige at tage en tur til fjelds – omend nok så beskeden.

Men hans lille beretning gør indtryk. Genem et hårdt liv har han ernæret sin familie og gjort sin indsats i bygdefællesskabet. Nu gaber tomme vinduer ham imøde i bygden. Øen rømmes langsomt.

Mykines, som øen rigtigt hedder, er sammen med Skuø og Store Dimon den berømteste „færo“. At være Færøernes udløber

mod vest – med Amerika fjernt bag horisonten – er ikke nogen behagelig post. Det ses på øen. Mærkelig vild og forreven, som den er, ligner den kun sig selv. Det er, som om Mykines halvvejs hører havet til. Et bredt sund er lagt mellem den og nabooen. Ofte er den ikke at se i disen derude. Og selv i bedste sommervejr trækker havet kun nødtvungent den sidste rest tåge tilbage fra dens top.

Mykines' høje kyst er meget varieret med lodrette massiver, kløfter og stejle skråninger. Helt ude mod vest, hvor øen er lavere og løber ud i sit „vedhæng“, Mykines Holm, ligger landingspladsen, et lille naturbassin på sydsiden. Og ovenfor, på nogle hundrede meters respektfuld afstand af søen, trykker bygden sig. De omkring tredive huse er smukt grupperet omkring elven i et lille dalstrøg.

Her er skønt en sommerdag. Og den gamle mand kunne fortælle, hvor godt her er – sådan set. Udmarkens græstæppe, der dækker en halv snes kvadratkilometer, giver fint græs til bygdens tusind får. Og indmarkens mange små jordlodder står stærkt grønne med løfte om godt hø for vinteren. Kun hundrede meter fra bygden strækker Færøernes største „lunde-land“ sig. I titusindvis har lundefuglene her gravet deres rede gange med få centimeters mellemrum. Takket være beboernes graven og klatren er græstæppet blevet nærmest unaturlig grønt og svullent. Den livlige, kløvnede søfugl med det spraglede næb er på størrelse med en kylling og meget velsmagende. Kolonien er et veritabelt sommerspisekammer. I juli fanges lunderne med flejestang, en seks meter lang fangst-ketcher. Myggenæsrekorden er 1200 på en dag. – Endelig er fugle og mennesker fælles om det store forråds-kammer, havet, hvor der få sømil fra land tages gode fangster med håndsnøre fra bygdens små både.

Den gamle mand og den lille pige er imidlertid typiske for Mykines. Ungdom savnes. Bygden er på en snes år affolket, fra 150 mennesker til nu omkring det halve. Hvorfor? Hvad hidtil er fortalt, kan ikke forklare affolkningen. Det er en beskrivelse af Mykines i sommerdragt. Men året har en bagside. Allerede i september skifter billedet. Den lille kutter *Akranes*, der i sommertiden kommer to gange ugentlig med post og passagerer ombord, må stadig hyppigere sende afbud. Fyret på Mykines holm melder nemlig om brænding. Søfuglene stikker til havs og lader fuglefyld og lundeland øde, søen bliver så voldsom, at bygdens både, der i sommermånederne er sikkert anbragt blot seks-syv meter over vandet, nu med spil må hales helt op til bådehusene, mere end en snes meter over søen.

Mykines er en berygtet brændingsplads. Fantasien sættes på en hård prøve af øboernes knappe beretninger om storm og bræn-

...tænk, at det
kan la' sig gøre i dag!
GRANADA

kun **38** øre

Populær facon - der er ikke
sparet på de fine Java-tobakker.
Fås i 10 og 50 stk.

349A

ding en vinterdag. „Den kommer helt fra Amerika af,“ siges det om de værste vandbjerger. Kun få har set brændingen på helt nært hold. Stormen tager let den nysgerrige med sig. Og for at man ikke skal hygge sig alt for godt inden døren sker det, at husene rystes let af brændingens eksplosioner i hulerne under øen. Ugers isolation bliver almindeligt, og den gamle mand kan fortælle, at her kan julen for alvor vare længe, når træerne og pakkerne til at lægge under dem først kommer et stykke ind i det nye år.

Mykinesfolket kalder det „at ligge vejrfast“. Det går endda, hvis alle er raske. Men sygdom er frygtet. Før radiotelefonen kunne de end ikke slå alarm. Og selv „den trådløse“ kan ikke hekse en læge gennem søens hvidkogende spærring. Derfor har adskillige brakkede ben prøvet „køkkentrappen“, det vil sige turen på bære over fjeldet og delvis i line ned over nordvæggen til en ventende båd. Der blev kaldt på sømandsskab i en sådan situation: holde båden i det hårde vejr, vente på den rigtige sø, så båden kan gå ind under klippen, få tag i patienten – og så ud igen! Den oplevelse glemmes sent af den syge.

„Køkkentrappen“ bruges ikke mere. Søværnets nye inspektionsskibe har helikopter ombord, der i yderste nødstilfælde kan undsætte en afstængt bygd.

Nej, Mykines er ikke noget sted at være, hvis helbredet svigter. Endda er der flere ældre end unge på øen. Børnene når ikke at blive meget mere end femten år, før problemerne bliver akutte for dem. Andre steder frembyder sig beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder i stort tal. Storfiskeriet ved Grønland om sommeren frister med god betaling. Set fra den mindre plads er alt dette revolutionerende. Mens man tidligere på en ø som Mykines klarede sig i et selvforsynende kredsløb uden omsætning af mange rede penge, kræves der nu klingende mønt til investering i båd, hjem, klæder o.s.v. Derfor lokker fast arbejde med fast løn. Og endelig er det måske heller ikke let at formå den udkårne fra den større plads til at forlægge residensen til Mykines.

Midt i den stille tilbagegang er imidlertid en kurve for opgående – *turisternes*. Tidligere var „de fugletossede“ ene om at komme til Mykines. Sulerne og stormsvaleerne på Mykines Holm, samt det berømte lundeland, trak dem til. Men nu finder flere hundrede besøgende derud i sommerens løb. Og øen er nok et besøg værd. Den vældige natur kan ryste selv en forhærdet rejsende. Vandringer ind over fjeldet åbner imponerende panoramaer, og en sejltur under kysten bringer betagelse ved hver drejning. Få danske har set havet så stort, som det åbner sig her mod nord, vest og syd. Og havets vældige matlysende flade gør sommernatten til et uforglemmeligt sølvgråt sceneri.

På vej ud fra landingspladsen til den ventende postbåd – efter en dags „vejrfasthed“ – er vi begejstret for Mykines, men også lidt eftertænksomme. Små bitte skikkelser står deroppe oven for bådtrappen og vinker farvel. Og som turist lovpriser man jo netop de træk ved deres ø, der nu i efterårs- og vintermånederne gør livsbetingelserne derude så urimelig hårde.

Efter et besøg på en lille plads som Mykines begriber man bedre omfanget af de omvæltninger, som *Torshavn*, Færøernes hovedstad, idag oplever. Det er en charmerende og vital by, der grådigt opsluger tilflyttere. Overalt bygges der. Trykluftbor hamrer, og slagene holder ved til sengetid. Mange er

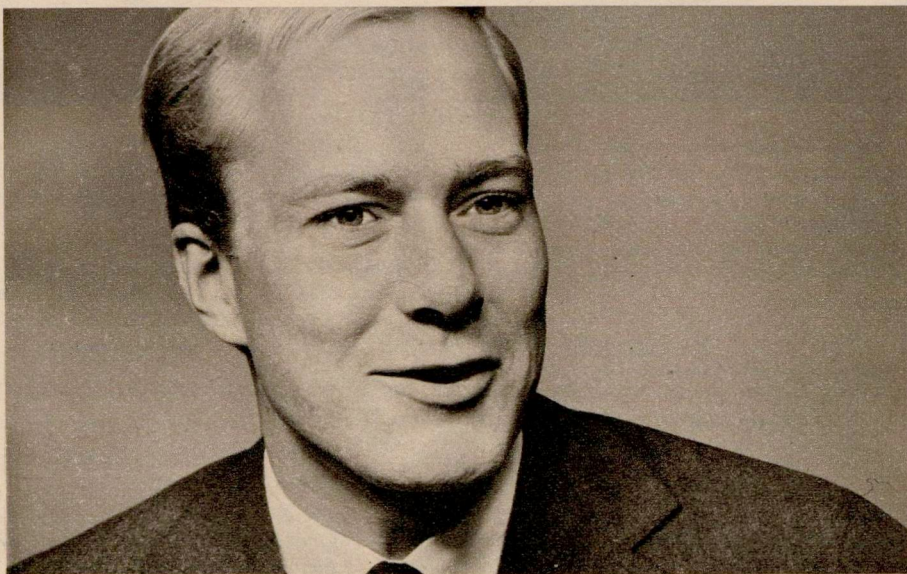
selvbyggere og kan ses i hyggelig passiar over fundamentene langt ind i den lyse sommernat.

På godt ti år er byen vokset fra fem tusind indbyggere til det dobbelte. Administrationen kan dårligt følge med, men forsøger. I byens nordøstlige udkant står den nye Studenterskole snart helt klar. I den anden ende af byen viser hospitalets udvidelser imponerende punkthuskonturer. Det voldsomme byggeri sluger megen arbejdskraft og beskæftiger netop mange af de nye torshavnere.

Ikke alt synes dog lige velovervejet. Mange betonklodser er anmassende i bybilledet. Byplanlægning bliver vist også på Færøerne noget, der „først kommer bagefter“. Men det gør Torshavn til en kontrasterens by med ældre og nyere klinet op ad hinanden i overraskende kombinationer.

Helt uforstyrret er kun det gamle kvarter på Tinganæs inderst i havnen. Her er de små træhuse anbragt, hvor klipperne har villet det. Resultatet er et virvar af mærkelige passager og intime små lysninger. Århundreders skorpede tjærelag glitrer blåsort i solen, og de berømte græstørvtage er mere grønne end nogensinde. Tidsånden overholdes nu ikke helt. Fra vinduet over vaske-tøjet lyder Beatles-musik, og i en dunkel kælder hygger hønsene sig mellem gammel fiskegrej og en stor hjemmefryser. Alle de gamle huse er nemlig beboede, og ikke mindst det gør kvarteret fascinerende.

Kun tredive meter fra idyllen løber Tors-havns hovedgade ud på Kajen. Her slår byens puls hurtigt. Hvert halve minut piver bilernes bremsr i svinget på Kongebroen
(Fortsættes næstfølgende side)

se det var ordentlig snak

– nu fik jeg da klar besked om de nye regler for, hvad vi kan trække fra på selvangivelsen. Jeg var inde i Andelsbanken – den er så dejligt uhøjtidelig – dér fortalte de mig det hele. Det er sandelig ikke småpenge, man kan trække fra ved at spare op i banken – se bare her:

UBEGRÆNSET FRADrag

BEGRÆNSET FRADrag

– nu op til 2500 kr.

(gælder både forsørgere og ikke-forsørgere)

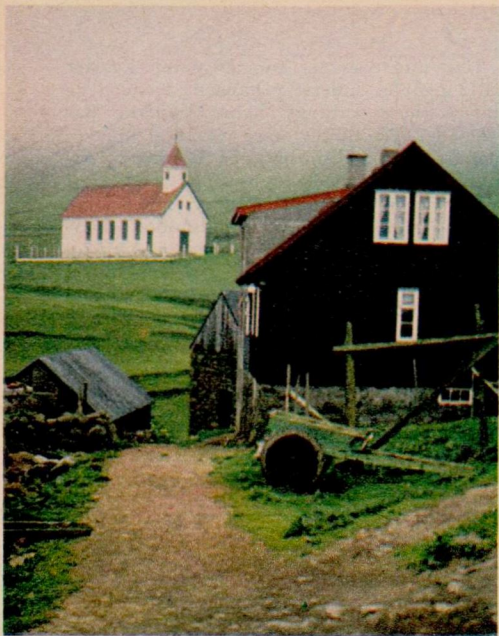
Indskud i banken på **indekskonto** (pristalsreguleret alderdomsopsparing). Enhver mellem 18 og 57 år kan sikre sig årlige udbetalinger på indtil 3000 pristalsregulerede kroner pr. år i indtil 15 år fra det 67. år – ægtepar altså 6000 kr. Årets indskud kan fradrages på selvangivelsen, selv om beløbet ikke er indbetalt, når blot skriftlig aftale med banken er afsluttet inden 31. dec. **Kr.**

Indskud i banken på:

Selv pensioneringskonto (senest 31. december)	kr.
Børneopsparingskonto (senest 31. december)	kr.
Kapitalpensionskonto (senest 31. december)	kr.
Kapitalbindingskonto (senest 31. januar)	kr.
	Kr.

Der er desuden efter nærmere fastsatte bestemmelser fradragsret for indskud på **etableringskonto**. Andelsbanken giver alle oplysninger om denne konto.

Tal skattelettelse med **ANDELSBANKEN** det lønner sig!

Billedet øverst til venstre viser en sommerdag, hvor tågen ruller ned over Skuø bygd. Til højre ses fuglebjerget, hvor der er trængsel på hylderne blandt de festklædte lomvier. Herunder til venstre et typisk glimt fra dagens Torshavn: over de århundredgamle bygninger på Tinganes skimtes det store, nye hospital.

Herunder til højre et parti fra Skuøs 400 m høje vestside. De lyse plamager er Færøernes rigeste fugleffjelde. Her foregår en vigtig del af ægsamlingen. Mændene klatrer op til 140 meters højde og firer så ægsamlere ned i linie flere steder.

Det høje billede til højre viser forbjerget „Hovevet“ på Skuø, der er kalket hvidt af fuglenes ekskrementer. I generationer har øens beboere her hvert år indsamlet flere tusind æg. Hver eneste

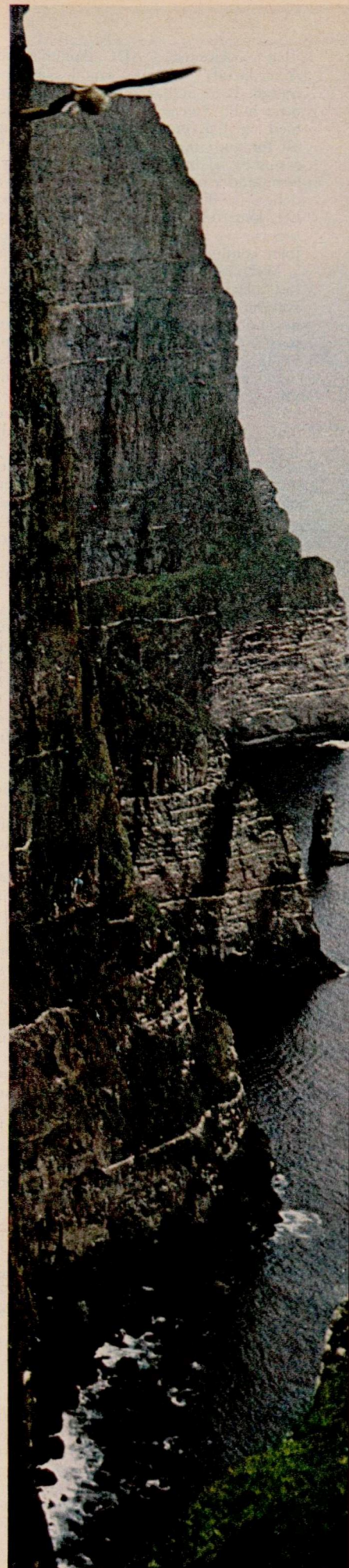
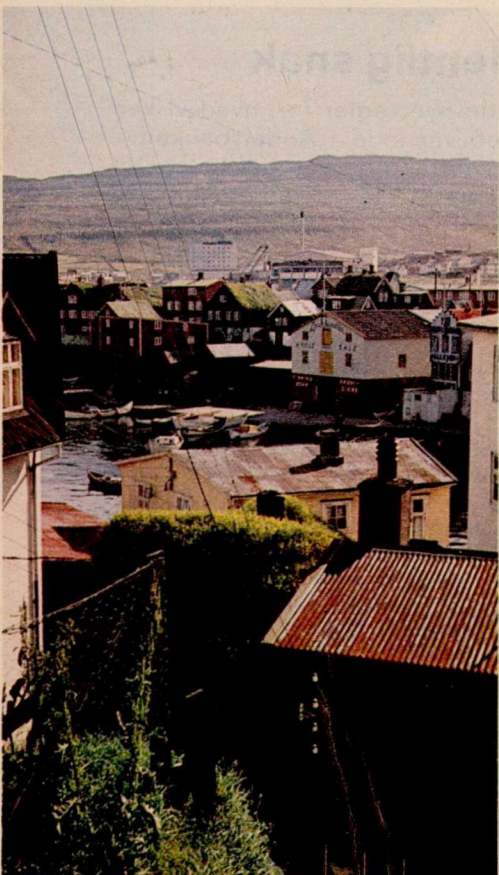

hylde på den mere end 100 m høje fjeldvæg har navn og kendes af mændene lige så godt som køkkenet derhjemme. Og samlerne går ned i line fra fjeldkanten.

Billederne på modstående side viser øverst den smukke Mykines bygd. I den frodige indmark dyrkes bl. a. kartofler. Hvordan kan mon bonden kende sine mange spredte jordlodder?

Billedet i midten: I Mykines er der endnu mange træhuse. Her den maleriske kongsbondes gård „Hinsides Elven“.

Nederste billede: En sen juni-aften er en båd vendt hjem fra ægsamling på Skuøs vestside. Dagens udbytte deles ligeligt mellem de parthavende familier.

og støjen fra tunge biler på vej til og fra tømmerhandelen og pakhusene blander sig med mågernes idelige skrig og småbådenes tøffen.

Havnen er en stor arbejdsplads. Færøerne er stort set kun selvforsynende med fisk, alt andet må importeres. Og fiskeeksporten skal betale det hele. Med havet som en lunefuld arbejdsgiver er det en risikofyldt økonomi. Derfor er ingen forundret over, at torshavnen har travlt, nu mens det går så godt.

Det er ikke bare tempomæssigt, han er med helt fremme. Priserne mere end holder trit med det store udland. 1,25 for et franskbrød. Halvfems øre for en sodavand. Det er jo frygtindgydende. At leje et værelse koster let et par hundrede kroner om måneden – som i København. De gode tiders penge får gode ben at gå på, men det er jo et velkendt fænomen andre steder end i Torshavn.

TORSHAVNS ekspansion på bekostning af de gamle bondesamfund er et dominerende træk på Færøerne idag. Mykines er nok hårdest ramt takket være beligheden. Skuø derimod er et eksempel på en lille plads, der bedre kan holde stand. Det er ganske vist også en brændingsplads med husene højt over strandklipperne. Men bygden ligger på østsiden af øen med Sandø lige overfor. Her er der forholdsvis mange nyere betonhuse og en moderne kirke i gammel stil. 140 mennesker bor i Skuø bygd, og fraflytningen har været beskedet. Lagmanden (statsministeren) *Hákon Djurhuus* må dog lade sit hus på Skuø stå tomt, han har hænderne fulde i Torshavn. Og jordmoderen er „inddraget“, så nu gælder det åbenbart for de vordende mødre at komme fra øen i god tid.

Skuø har to virkeligt store attraktioner for turisten: Øens vestside med Færøernes rigeste fuglefjælde – og ægsamlingen.

Ægsamlingen – „raningen“ – på vestsidens op til fire hundrede meter høje og mere end lodrette klippevæg er måske det mest fantastiske, man kan opleve på Færøerne. Alene det første kig fra fjeldkanten ned i dybet gør en stum. Og tanken om at se mennesker dingle som bitte små edderkopper i linerne dybt, dybt ned, ja den er nærmest absurd.

Et godt år giver raningen 20-30.000 æg, eller henved 1000 pr. familie. De bliver dyppet i en tyk vælling af kalk rørt op med saltvand og giver derefter næring til langt ind i vinteren. Nu er raningen ikke mere livsnødvendig. Men det er festdage for hele bygden. Skolen lukker, og alle, der på nogen måde kan vinde med, er ude for at se fars, mandens eller sønnens livsfarlige artisteri dybt nede og siden hen tage et nap ved linen, når han skal hales op.

Skuvingerne er helt åbne for det nye i tiden. Men det er netop typisk for dem, at de for traditionens og spændingens skyld holder ægsamlingen i hævd. Der er ingen tvivl om, hvem der er småknægtenes ideal derude. Det er heltene fra Fuglebjerget.

...forøvrigt
mener jeg, at...

Sweet Dublin er den bedste tobak!

En mixture efter de gode irske traditioner, mild og sød i smagen og med en herlig duft — også for Deres omgivelser — blandt andet takket være den tilsatte irske whiskey! En pipetobak, De kan ryge dagen lang...

**TILSAT
IRSK WHISKEY**

SKANDINAVISK TOBAKSOMPAGNI

ET NYT MEN MIRAKEL

I GAMLE dage var der kvaksalvere, som på markederne solgte „ægte indiansk universal-helsemiddel“. Det helbredte alt fra snue til trætte ben.

Nu er dette middel tilstede — måske.

På kongresser fornyligt har amerikansk lægevidenskab måtte indrømme rigtigheden i stort opsatte tidsskrift-artikler om vidundermidlet DMSO, der har

- * bragt hovedsmerter til at forsvinde,
- * fjernet snue og pandehulebetændelsers virkning,
- * fjernet rheumatiske smerter,
- * gjort lamme væddeløbsheste til kåde føl 48 timer efter behandling,
- * helbredt sår fremkaldt af den frygtede sennepsgas.

DER er tale om en opdagelse som overgår opdagelsen af penicillin, siger de mest sensationslystne læger.

DMSO = den kemiske substans dime-thyl-sulfoxid, er slet ikke nyt. Det blev opdaget for hundrede år siden i Tyskland, men da man ikke vidste, hvad der var opdaget, blev substansen henlagt som en raritet. Da plastindustrien for omkring 25 år siden groede frem, blev stoffet genopdaget. Det fremkommer som et biprodukt i papirproduktionen og har været fremstillet og anvendt i tonsvis de sidste 25 år.

Men det er kun seks år siden, man anede, at stoffet kunne bruges af lægevidenskaben. En amerikansk forsker bogstavelig talt faldt over det i 1959, da en dråbe faldt på hans hånd og han kort efter kunne „smage“ stoffet på tungen. Han ræsonnerede, at stoffet var trængt gennem huden og af blodstrømmen fordelt i kroppen.

Omtrent samtidig havde en anden amerikansk forsker en alvorligere oplevelse. DMSO, i hvilket en plantegift var opløst, faldt på hans hænder, straks efter tabte han bevidstheden og kom til at lide af åndenød.

Denne forsker vidste på forhånd, at DMSO kunne sprede et plantebeskyttelsesmiddel lynhurtigt i planternes væv. Nu ville han forsøge, om det samme også var tilfældet med en plantegift, og han var lige ved at berøve sig livet.

HUNDREDÅRIGT MIDDEL

På grund af deres iagttagelser fandt disse forskere sammen. De har senere gjort en uendelig lang række forsøg, og måske har de herunder skrevet lægevidenskabelig historie.

Som et af deres første resultater fandt de, at DMSO helbredte rotter for ellers dødelige brandsårs virkninger. Var det samme tilfældet med mennesker? Svaret gav den ene forsker, da han en dag fik dråber af den frygtelige krigsgas, sennepsgas, på sine hænder. DMSO blev smurt på, smerterne forsvandt og brandblærerne begyndte straks at tørre ind.

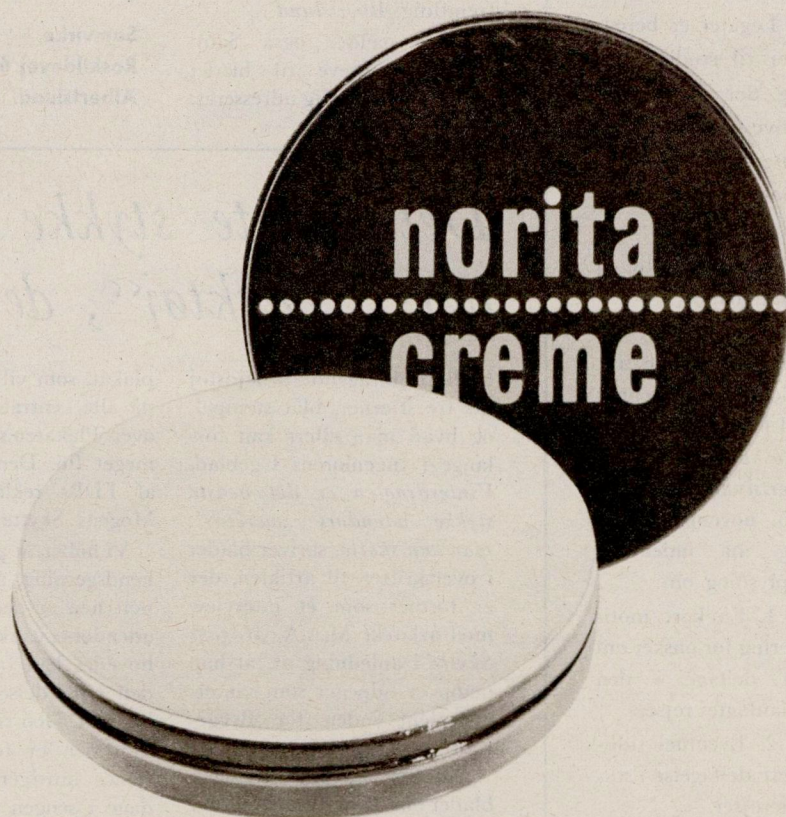
Nu har man konstateret, at 90 pct. af 600 patienter med den smertelige bursitis-lidelse (i skulderleddet) befries for smerter, og det samme sker f. eks. for rheuma-lidende.

ÅBENBART kan stoffet komme hurtigt omkring i legemet og nå derhen, hvor det kan gøre virkning. Kan det så også transportere helsemidler med specialopgaver? I så fald vil DMSO virkelig være en sensation. Man bruger mod visse rheumatiske lidelser et stof, cortisone. Det må indgives i ret store doser – og måske farlige doser, fordi de er store – i håb om, at lidt af stoffet når derhen, hvor det skal virke. Vil DMSO kunne transportere en ubetydelighed af stoffet til et smertende sted og der øve en helbredende virkning på det skadede væv?

Alle forskere, der hidtil har rapporteret iagttagelser af DMSOs virkning er ængstelige for en enkelt ting: *Man har endnu ikke konstateret nogen bivirkning.* Ingen kan forklare hvorfor dette er tilfældet, og man holder sig nu blot til de statistiske erfaringer, som siger, at et helbredelsesmiddel må bruges op mod et halvt hundred tusinde gange, før man tør påstå, hvad det egentlig forårsager.

DET frygtelige er, at smerteplagede amerikanere ikke vil vente, til forskere og sundhedsmyndigheder er færdige med deres overvejelser. Ukontrolleret bruges stoffet, og det fjerner hovedsmerter eller ømhed i trætte sportsfolks muskler. For stoffet fremstilles i tonsvis til industribrug og dermed opstår ligefrem en DMSO sortbørs. De smerteplagede vil ikke vente med at få lindring.

Hvis
huden dagligt er
Norita-plejet, kan den
tåle al slags vejr.
- Ikke mindst
november-vejr!

Norita creme - stor dåse

4,50

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FÅR DEL I DIVIDENDEN

FDBs jubilæums legat

I LØBET af januar måned 1966 uddeles FDBs jubilæums-legat, der i første række kan søges af formænd, uddelere og forretningsførere samt i særlige tilfælde af andre tilidsmænd og af ansatte inden for brugsforeningsbevægelsen.

Legatet er beregnet til studierejser, og der vil i 1966 blive arrangeret en ottedages fælles studierejse for legatmodtagerne til Sverige, formentlig i maj måned.

Ansøgning om deltagelse i denne studierejse indsendes til FDBs sekretariat, Roskildevej 65, Albertslund, inden den 15. november 1965 og må indeholde oplysning om:

1. En kort motivering for ønsket om at deltage i den planlagte rejse.

2. Eventuel tidligere deltagelse i studierejser.

3. Tilknytning til brugsforeningsbevægelsen.

4. Navn, stilling, alder og adresse. Det tilføjes, at ansøgere over 60 år kun undtagelsesvis vil komme i betragtning.

OKs aftale med DAK om Jylland

Nordiske Oliekonsumenters Indkøbsselskab - OK - og Dansk Andels Kulforretning har nu sluttet den bebudede aftale om samarbejde om oliesalget i Jylland. Aftalen følger princippet i den ordning for det fynske marked, som Samvirke for få måneder siden omtalte. Herefter vil OK nu i Jylland som på Fyn varetage salget af motor-diesellole og benzin til trafikale formål fra benzinstandere og serviceanlæg. DAK be-

strider det jyske salg af brændselsolier, og på Fyn foregår salget af fyringsolier og farvet benzin ifølge den tidligere overenskomst fra Fyns Kulindkøbsforening. Dette selskab arbejder i øvrigt ligeledes i trekantområdet Fredericia-Vejle-Kolding, som ikke omfattes af aftalen mellem OK og DAK.

Den aftalte arbejdsdeling i Jylland gælder bl. a. også salget af fyringsolier til brugsforeninger, der er tilsluttet den frivillige kæde.

Ny postadresse for FDBs hovedkontor

SIDEN udflytningen til Herstedvester-komplekset mellem Glostrup og Tåstrup, har FDBs hovedkontor og de der placerede FDB-afdelinger og -virksomheder haft postadresse i Glostrup. Det var en midlertidig ordning, som nu ændres. Adressen er fremtidig *Albertslund*.

Dette gælder også Samvirke, og breve til bladet skal altså fremtidig adresseres:

**Samvirke,
Roskildevej 65,
Albertslund.**

Det bedste stykke uden- dørs „værktøj“, der fås!

FDBs fremragende arbejdstøj får tre stjerner, blåt stempel, og hvad man ellers kan forlange i Ingeniørens Ugeblad. *Vinterdragten er det bedste stykke udendørs „værktøj“, man kan skaffe*, skriver bladet i overskriften til artiklen, der er formet som et interview med arkitekt M.A.A. Mogens Skytte i anledning af, at han netop er udpeget som vinterkonsulent inden for Byggecentrums byggesektor.

Mogens Skytte fortæller i bladet om de bestræbelser, der gøres for at byggeriet kan udnytte også vintersæsonen på en rationel måde, og han bliver da spurgt:

- Vinterdragten er vel også med i billedet her?

- Ja, det er den, svarer Mogens Skytte og fortsætter: - Der er netop for den gjort en ekstraordinær indsats, idet der er blevet fremstillet en

plakat, som vil blive ophængt på alle centrale steder landet over. Plakaten synes jeg selv er meget fin. Den er fremstillet af FDBs reklametjeneste. - Mogens Skytte sigere videre:

Vi håber, at plakaten og den kendsgerning, at dragten simpelt hen er det bedste stykke udendørs „værktøj“ man overhovedet kan få, vil give den den udbredelse, som den har fortjent. Den ringe merudgift, som den er forbundet med, tjenes hurtigere ind end 14 dage i sengen af forkølelse - for ikke at tale om de gigtsygdomme, man senere i livet sidder og ærgrer sig over, og kunne have undgået.

Vi vil på alle måder forsøge at propagandere for dragten, som er blevet til via mange forsøg, og som der er ofret mange penge på udelukkende for at gøre en væsentlig ting så god som mulig.

To u-lands- folk holder flyttedag

I 1958 kom den danske direktør *Robert Stærmose*, tidligere Tectum, til Pakistan for at hjælpe regeringen med uddannelse af folk inden for andelsbevægelsen. Nu er Robert Stærmoses gerning i Pakistan ved at være forbi, og han skal herefter være omrejsende konsulent for ILO - den internationale arbejdsorganisation under FN - inden for de engelsktalende udviklingslande.

I de næsten otte år, Robert Stærmose har været i Pakistan, har han været den ledende kraft i opbygningen af et imponerende uddannelsesprogram. Hovedvægten her er lagt på at skabe dygtige bank- og handelsfolk inden for andelsbevægelsen ud fra den betragtning, at skal Pakistans ældgamle naturalieøkonomi forvandles til et moderne samfunds pengeøkonomi, er det nødvendigt, at andelsbevægelsens folk mestrer de økonomiske problemer.

Også en anden u-landsdansk holder flyttedag. Det er konsulent *Hjalmar Thøgersen*, der efter et års virke på Philippinerne også udsendt af ILO - vender tilbage til FDB. Thøgersen har været tilknyttet dels den philippinske regerings kooperative departement, dels det kooperative institut, hvor han såvel foretog gruppeundervisning af kooperationens folk som medvirkede ved kurser rundt om i landet.

UDBETALING

31,50

+ 24 mdr. à 31,50

GRUNDIG

MODEL 'TK 14 LUXUS'

– en 2-spors båndoptager i elegant formgivning. TK 14 har hastigheden 9,5 cm pr. sekund og kan således med et tripple-playing lydbånd spille op til 4 timer. TK 14 har endvidere tælleværk, magisk bånd samt tilslutning for mikrofon, radio, gramfon og extra højttaler. Netto kontant kr. **695,-**

PÅ HBs REELLE RATEBETINGELSER

udb.	+ antal mdr.	à kr.	ialt
119,00	• 5	• 119,00	• 714,00
80,50	• 8	• 80,50	• 724,50
61,50	• 11	• 61,50	• 738,00
40,50	• 18	• 40,50	• 769,50
31,50	• 24	• 31,50	• 787,50

- og så får De endda dividende

TANDBERG

MODEL '843'

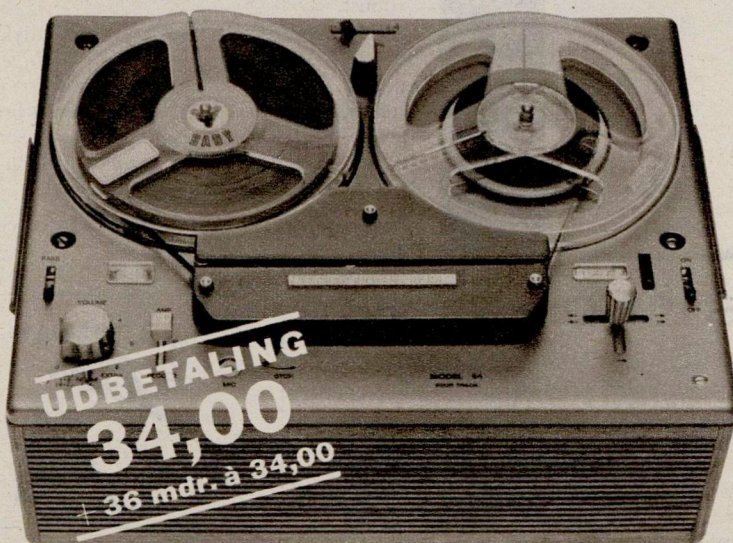
– en 4-spors model, robust og driftssikker. Den har to hastigheder (9,5 og 4,75 cm pr. sekund), så De kan spille op til fire-og-tyve timer på ét bånd – og med fuldstændig jævn gang! De 4 spor giver Dem mulighed for trick-indspilninger, og lydkvaliteten er fremragende naturtro – uden sus og bilyde. Netto kontant kr. **1040,-**

PÅ HBs REELLE RATEBETINGELSER

udb.	+ antal mdr.	à kr.	ialt
178,00	• 5	• 178,00	• 1068,00
120,50	• 8	• 120,50	• 1084,50
92,00	• 11	• 92,00	• 1104,00
60,50	• 18	• 60,50	• 1149,50
47,50	• 24	• 47,50	• 1187,50
34,00	• 36	• 34,00	• 1258,00

- og så får De endda dividende

Støvlæg af røgfærvet polyester leveres mod en merpris af kr. **25,-** Båndoptageren leveres også i udførelse med 2 spor og koster så kr. **945,-**

UDBETALING

34,00

+ 36 mdr. à 34,00

Meget mere kunne siges om ovennævnte båndoptagere, men ved besøg i nedenstående Arako-butikker demonstrerer vore sælgere gerne alle yderligere tekniske finesser.

**-så
billig
er**

ARAKO

Amagerbrogade 90 - Tlf. 58 31 21
Fr.sundsvej 114 A - BE 4590
Jagtvej 219 - Tlf. 29 11 49
Nørrebrogade 48 - Tlf. 35 19 83
Mozarts Plads 1 - VA 336
Rosenørns Allé 16 - Tlf. 35 65 40
Frederiksgade 45, Århus C
Telefon (061) 3 39 55

forbruger nyt

redigeret af Bodil M. Begtrup

Husholdningsrådet refererer i Råd og Resultater nr. 5, 1965, rådets undersøgelser over strygemaskiner. Konklusionen af undersøgelsen er bl. a., at en strygemaskine udfører en del af strygearbejdet tilfredsstillende, og gør det hurtigere end det kan gøres med strygejernet, samtidig med at der spares på kræfterne.

MAJORFAMILIEN FORØGES

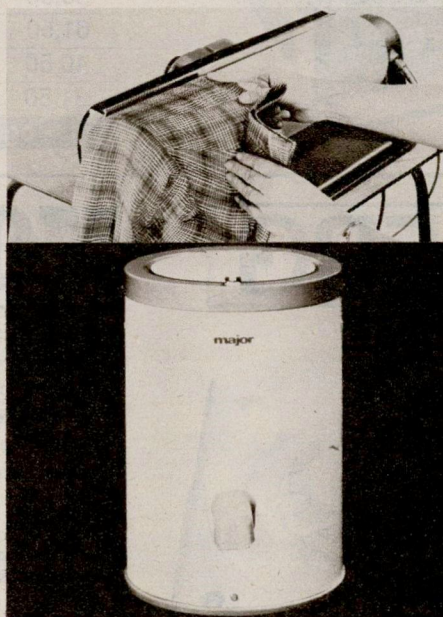
Majorfamilien har fået to nye medlemmer: Major strygerulle og Major tørrecentrifuge

Det er idag næsten en menneskeret for den, der påtager sig hjemmets vask, at få de tekniske hjælpemidler, der står til rådighed. Uden dem er storvask et så hårdt arbejde, at det bedømmes til at ligge på linie med skovarbejdernes, og de har forlængst forladt håndsaven til fordel for maskinsaven. Den fuldautomatiske Major vaskemaskine går sin sejrsgang ind i hjemmene, men den klarer kun selve vasken og centrifugeringen. Efter det træder Major strygerullen til. Den ordner det meste tøj hurtigt og bekvemt. Der følger en meget nøjagtig brugsanvisning med rullen, som er udarbejdet på grundlag af de erfaringer, FDBs vaskekonsulent har fået under arbejdet med strygerullen.

MAJOR STRYGERULLEN

tager kun lidt plads op, idet den måler 74×26 cm, og den kan hænges op, når den ikke er i brug. Rullen sættes på et bord, der ikke må være for højt af hensyn til arbejdsstillingen. Gennemsnitshøjden anslås til ca. 70 cm, og stolen må passe til bordets højde.

Selve rullen er forsynet med termostats, så varmen kan reguleres efter tekstilernes art. Den sættes igang ved hjælp af en fodpedal. Major strygerullen klarer foruden alt „det flade tøj“ også skjorter, bluser, kjoler, slacks, bukser, undertøj, broderede ting, kort sagt, alt der ikke er særligt strygekompliceret. Her må strygejernet til. FDBs vaskekonsulent har taget tid på strygning med rulle og med jern og fundet, at det er hurtigere og mindre trættende at stryge på rullen end med strygejern. Det kræver lidt øvelse at lære at udnytte rullen fuldt ud, men det kræver jo også øvelse at håndtere et strygejern godt. Major strygerullen koster 395 kr., og der kan tales med brugsen om betalingen.

MAJOR TØRRECENTRIFUGEN

Hvis man ikke har en fuldautomatisk vaskemaskine, eller man har rigeligt med småvask, så er en tørrecentrifuge en vældig hjælp. Den sparer på skulder- og håndled, og tøjet bliver slynget næsten strygetørt på 3-4 minutter. Det er en stor fordel for dem, der må tørre tøjet indendørs.

Major tørrecentrifugen rummer ca. 2½ kg tøj, den er hvidlakeret og er 53 cm høj og 34 cm bred. Centrifugekurven er af rustfrit stål, og selve konstruktionen meget robust.

Tørrecentrifugen er sikret mod ulykker, da den kun kan sættes igang, når låget er lukket. Når låget åbnes, bremses centrifugen automatisk. Der følger udførlig brugsanvisning også med centrifugen. Prisen er 395 kr., og der kan tales med brugsen om betalingsvilkårene.

Major strygerullen og Major tørrecentrifugen tilsluttes 220 volt.

HUSLIGT arbejde giver motion, og det er en fordel i vor mekanik-tid. Alligevel døjer utallige husmødre med dårlige ben, rygge foruden muskelsmerter både her og der. Årsagen til disse „belastningssygdomme“ (som de hedder i fagsproget), er som oftest forkerte arbejdsstillinger og bevægelser, som igen skyldes dårlige arbejdspladser, dårligt udførte redskaber, nervøsitet, usikkerhed overfor arbejdet og indgroede dårlige vaner.

I erhvervslivet er man forlængst blevet klar over, at uhen-

DYR BESKEDENHED

sigtsmæssige arbejdspladser, redskaber m. m. koster dyrt i form af nedsat arbejdskraft eller mange sygedage. Derfor gør man noget ved sagen gennem studier over arbejdsbevægelser og arbejdsstillinger, og indretter derefter arbejdspladserne så godt som muligt.

Men hvad sker der på husmoderens arbejdsplads? Her er det familien og hende selv, der er arbejdsgivere, og de skulle sammen sørge for, at bordhøjden i køkkenet passer til hendes højde og arbejdsstolen til hendes ryg og hendes bens længde. Det er et familieanliggende at skaffe husmoderen de tekniske hjælpemidler, der passer til hjemmets forhold, såvel som de praktiske redskaber, der letter arbejdet.

Det er tit husmoderens egen skyld, når hendes arbejdsforhold

er dårlige eller forkerte. Måske hun slet ikke gør sig tanker om det, men blot accepterer forholdene, som de er, i den tro, at de kan ikke være anderledes. Og har hun en mistanke om, at der kunne gøres noget, men det koster penge, ja så finder hun og familien altid ud af, at der er noget andet, man lige må have først.

I virkeligheden er denne beskedenhed dyr for alle. Prisen: ringe arbejdsglæde, dårligt humør, smerter, sløvhed og måske tilsidst sygdom.

Selvom man har verdens bedst indrettede køkken og vaskerum såvelsom de mest hensigtsmæssige redskaber, kan man godt have muskelsmerter, hævede ben og øm ryg, fordi man står, går, sidder, løfter og bukker sig forkert. Uden at vide det, gøres der forkerte bevægel-

ser, muskler spændes for længe og trættes for meget. Det kan være meget svært at komme af med årgamle vaner, men det kan gøres, blot man er klar over, hvad der er galt, og man har viljen til at lægge om på en anden bøj. Det koster ingen penge, men derimod omtanke, opmærksomhed og viden. Den kan fås i Husholdningsrådets nyeste pjece (nr. 3, 1965): *Arbejdsbevægelser* for 50 øre i frimærker plus frankeret svarkuvert med navn og adresse. Husholdningsrådet har til huse Amagerfælledvej 56, København S.

SET I BRUGSEN

◀ Pariserlinser og franske linser

i poser med 70 g og 150 g til ca. en og to kroner. I begge er fyldt chocolate, men skallen er forskellig. De franske er overtrukket med en mørkebrun chocoladeskal, medens pariserne er overtrukket med en meget tynd og meget sprød skal i mange farver.

Hos os sætter vi megen pris på Koldingfabrikernes linser. Vi kan godt lide lidt „aftenchocolade“, men der må jo tages hensyn til den slanke linie. Vi har fundet ud af, at selvom man spiser 8-10 linser, så har man faktisk fået meget lidt chocolate, men har alligevel fornemmelsen af at være godt forsynet.

Linserne er også udmærkede, når der skal bydes på noget godt. En skål med franske- og pariserlinser og chocolatekringler rækker langt.

◀ Solbærsaft fra Svendborg

Konservesfabrik er pasteuriseret, fremstillet af friske solbær og tilsat sukker. Saften indeholder ca. 60 mg c-vitamin pr. 100 g, og fabrikken garanterer dette indhold i tolv måneder. Der er holdbarhedsdato på flasken. Saften kan fortyndes i forholdet en del saft til tre dele vand.

Det kan godt knibe med at få børn og unge til at drikke den mængde mælk, de helst skal have hver dag. Prøv med lidt solbærsaft i sødmælk eller kærnemælk og giv dem drikken iskold med et sugerør, når de kommer hjem fra skole.

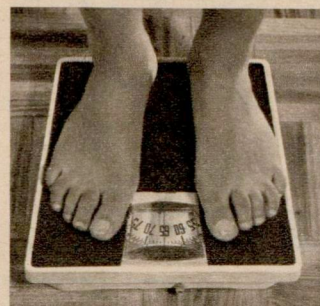

◀ Sterling sølvbeskytter

er meget dyr (6,10 for en lille flaske), men fantastisk god til pudsning af sølvtøj, der skal stå fremme. Brugsanvisningen lover, at sølvtøjet holder sig rent og blankt i måneder, og det passer, blot der gnides grundigt med en blød klud nu og da. Det rækker altså langt og er meget arbejdsbesparende. Det er blandt andet det, vi betaler for. Derimod betaler det sig ikke at bruge sølvbeskytter til bestik og sølvtøj i brug, da det efterhånden går af i opvask. Her er FDBs Silver-Cup stadig det bedste og billigste.

◀ Det bedste køb

Vi valgte som det bedste køb *Hanson vægten*, skriver Tænk, efter at have undersøgt tolv badevægtfabrikater på det danske marked. *Hanson*, den næstbilligste, klarede sig fortrinligt gennem alle laboratorieprøver. Dertil er den let og praktisk og har desuden den fordel, at den kan hænges op på væggen, hvilket godt kan være nødvendigt i moderne lejligheds små badeværelser. *Hanson-vægten* fås i brugsen til 28 kr. Priserne på de vægte, Tænk undersøgte, varierede fra 24 til 128 kr. Undersøgelsen viste, at de to dyreste var de finest udstyrede, men langtfra de bedste. Pudsigt nok viste prøverne, at de to dyreste konsekvent vejede for lidt – det kunne man jo nok gøre sig sine tanker om, skriver Tænk.

SVAR

Regnfrakke i Majorvaskemaskinen

Min datters gule regnfrakke af *svær kvalitet* var blevet temmelig *snavset*. Hun var ked af at gå igang med sæbe og knofedt, og da vi er en af de lykkelige ejere af en Majorvaskemaskine, foreslog hun, at vi prøvede at vaske den i den. Vi vaskede den på *uldprogrammet*, og resultatet var *strålende*, så det bliver ikke sidste gang, vi prøver det, skriver fru Kirsten Bech, Rønde.

Inden vi giver dette tips videre, har vi for en sikkerheds skyld spurgt FDBs centrallaboratorium, om man mener det forsvarligt at gøre som fru Kirsten Bech i Rønde.

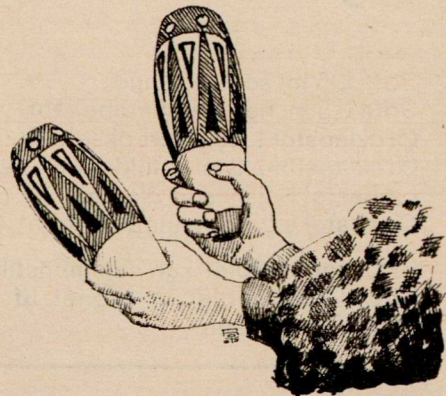
Laboratoriet svarer følgende: Vi er overbeviste om, at mange regnfrakker og andre vaskbare frakker kan vaskes på Majorvaskemaskinens *uldprogram*. Vi har selv her på laboratoriet vasket såvel en nylonregnfrakke som en let cotton-coat i maskinen – og med nydeligt resultat.

Alligevel mener vi det lidt risikabelt uden videre at anbefale vask af sådant tøj i maskinen, da stof og kvalitet jo er meget forskelligt. Kun frakker man er sikker på tåler vask, og som måske tidligere har været vasket i kumme eller balje, hvor stoffet uundgåeligt krølles temmeligt meget sammen, mener vi, man roligt kan vaske på *uldprogrammet* i Majorvaskemaskinen.

En rumbakølle

Svend Engelund, der er 11 år og bor Østerlarsvej 14, Kastrup, har fundet ud af, at når mor har tømt Purgin-flasken, så kan den fyldes med sand, grus eller gule ærter. Låget skrues på igen, og der males over det hele med plastmaling. Så har man en rumbakølle, som er et musikinstrument, der bruges til at lave rytmer med.

Tak for ideen, Svend, den får du de 35 kr. for.

EXKLUSIV SOFAGRUPPE I SORT LÆDER tegnet for FDB af arkitekt M.A.A. Børge Mogensen

Sofa L 5 m/ sort oksehud..... kr. **2606,-**
 Sofa L 5 m/ heluldent møbelstof..... kr. **1466,-**
 Øreklapstol L 3 m/ sort oksehud..... kr. **1767,-**
 Øreklapstol L 3 m/ heluldent møbelstof kr. **977,-**
 Lænestol L 2 m/ sort oksehud..... kr. **1545,-**
 Lænestol L 2 m/ heluldent møbelstof.. kr. **828,-**

BM byggemøbler kan sammenstilles efter behov.
 Alle disse møbler er tegnet af arkitekt M.A.A.
 Børge Mogensen.

Sofabord D 105. Diameter 110 cm, højde 55 cm.
 Leveres i røgfarvet eg kr. **387,-**
 eller teak kr. **473,-**
 Bordet er tegnet af arkitekt Jørgen Bækmark.

MØBLER